



СПОРТ
Спорта лаьрхIа дозаш
хьаделларгда шахьаре

16



АШАРХОЙ
ГIалгIайче
дIайихьар кьонача
концертмейстерий яхь

9

СЕРДАЛО

1923 100 лет

WWW.SERDALO.RU

ГIАЛГIАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№12 (12589)
Тушол
бутт,
30 ди, 2023 шу



Газет арадувл 1923-ча шера
маьтсела бетта 1-ча дийнахьа денз



1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай



ТИЕМА ДЕШАР
ЛоархIамеча гIулакха
юкье дакъя лаьцар
вай мехкахочо

4



НАЪХА ХЪАШТАШ
Керда ишкол
хьаяьй Йоккхача
Ачалкхе

5



ИАЛАМ
Шолже, «Россе хий»
яхача лостамах,
белхий бир

6



ИСЛАМ
Хье волчул дикагIа
хила веза ха кхачай

7



КЪАХЪЕГАМ
Студенташта къахьега
моттиг хургья

8

www.serdalo.ru @gserdalo vk.com/gserdalo Дзен сердало



Денал
ТIема байракх еннай,
Наьсарерча Росгварде бIуна

2



**Нийсача
новкъа**

«Низ бара духьала -
цхьана» яха болам

3

Балкхарой
къам дакъъала-
дувцаш,
къамаъл дир
вай Мехкадас

Султиганаъкъан Йоакъап

**Балкхарой къам хъаот-
тарца, из дакъъаладу-
вцаш къамаъл дир вай
мехкадас Келаматанаъ-
къан Махъмуд-Іаьлас.**

«Тахан доккха цѳай латт,
вайца вошал леладеш болча
балкхарой мехка. Цѳъана
дукха халонаш текха да вай
ши къам, бехк боацаш, хий-
рача Казахстане дахъийта.
Цу хІамо геттара чІоагІбир
вайна юкъера бувзам. Мел
халонаш тІалайттаяле а,
сийдолаш ший мехка даъ-
нна; керда, сийрда вахар
кхоллаш хъаденад балкха-
рой къам.

Тахан, шоай хІама дикка
тоадаь, дІахо а хьинаре
къахъегаш дІаболхаш латт
балкхарой. Цу мехка бах
беркате, цѳена нах. ГІалгІай
къаманна дика хет, иштта-
ча дикача лоалахой хІама
хІара денна тоалуш латташ.
Дег чура дакъъаладувц аз
тахан из къам! Дуккха дика
толамаш доахаш, беркате
накъаш кхоллаш, маърша,
иразе дахалда шо!» — язду
Мехкадас ший телеграм-ка-
нале.

«ПолитСтарт»
яхача проекте
дакъъа лоацаш я
вай республика

Гаьгенаъкъан Мартина

**Х о р ж а м а ш
дІадоладелча, цу
гІулакха бола болк
дІакхухъаргболча шта-
башка къахъега безам
бараша декхаш чуте-
лаш йолча «ПолитСтарт»
яхача проекта хьалхарча
лагІа тІа эттар вай респу-
блика.**

«Яхъашка дакъа лоаца-
раш дІалаьрхІаца, ГІалгІайче
хьалхарча моттиге латт,
шоллагІаца лагІа тІа эттар
Ростовски область, кхоалагІа
— Московски область, цун
тІехъа латт Волгоград, Са-
мара. Яхъашка дакъа лоа-
цаш вола саг 18 шерга кхаъ-
ча хила веза, политически
парте дІадолалуш долча
хоржамашка дІаязвала
веза», — йоах тхога бен-
нача хоамо. «Сайта тІара
дІаязвалара болх, дІадахача
шера хинначул кхоzza
чІоагІагІа бодаш латт.

Цу юкъевахача сага аьт-
тув ба политически тема-
ех дола лоархІамедараш
довза, шийна вахаре накъа-
даргдола кердадараш хъа-
эца», — дийцар тхога «ЦагІ
йолча Росс» ЦИК кулгал-
хочун ГІонча волча Романов
Романа.

Украине латтача вай мехкахошта хІамаш йохъийтаргья

Султиганаъкъан Йоакъап

Укх мархий бетта лаьрхІа, Укра-
инерча тІема операцен доакъ-
ашхой болча вай мехкахошта 25
тонн тайп-тайпара хІамаш йо-
хъийтаргья.

«ХьатІабоагІаца бетта хьал-
харча деношка Украинерча вай
мехкахошта дохъийтаргда докъа-
даь дулх, тушонка, хаьса сомаш,
Іажаш, хий, молхаш, иштта кхьй-
ола, хІара денна эшаш йола
хІамаш», — йоах тхога бенача
хоамо. Из беркате гІулакх дІахъош
да, мехкадас Келаматанаъкъан
Махъмуд-Іаьлас яьча чІоагІонах.
Къаман ганзацара хьакъоастадаь-
ча ахча эцаргья хІамаш.



ТІема байракх еннай, Наьсарерча Росгварде бІуна

Султиганаъкъан Йоакъап

Буро тІарча Росгварде ко-
мандира декхараш кхоа-
чашдеш волча полковника
Трубин Романа Наьсарерча
цу лостамагІа болча бІуна
ТІема байракх елар, аьнна,
хоам бир «Сердало» газета-
га цигарча зарбан болх ле-
лабераша.

«Цу лоархІамеча
вІашагІкхетаре вена хилар
Росгварде моттигерча дакъъ
тІарча урхаллен кулгалхо Бу-
ружананъкъан Михаил, цу
балха ветеранаш, беррига бІу
а.

Полковника Трубин Рома-
на бІун командирага Гаджиев
Русланага дІаелар ТІема бай-
ракх», — йоах хоамо.

«ТІема байракх сийлен, ди-

кала белгало я. Шун бІево
хьалхашка оттадаь декхараш
дизза кхоачашду, денал гой-
таш хьадоагІа шо, чІоагІа латт
шо вай Даьхе лораеца», —
аьнна, белгалдир ше къамаъл
деш полковника Трубина.

Иштта росгвардейцашка
кхайкарал дир ГІалгІай Ре-
спублике гІолла йолча Ро-
сгварде урхаллен кулгалхо-
«Даьхен гІулакха дола декха-

раш кхоачашдеча дакъъ тІа
толамаш даха а, шоай дек-
харашца бехктокхаме хила
а карагІалда шоана. Аз даъ-
къаладувц шо Российски Фе-
дераце къаман гварде бІун
Денца».

Шоай декхар кхоачаш-
деш, дукхагІа белгабаьнна-
ча бІухошта паччахьалкхен
а тІема дакъа а совгІаташ
делар.

Болама юкъе дакъа лоацаш хургва Мехкада

Султиганаъкъан Йоакъап

«Дагалоаттама беш» яхача бо-
лама юкъе дакъа лоацаш хур-
ва вай Мехкада Келаматанаъ-
къан Махъмуд-Іаьла. Дерри-
гача къамашта юкъе дІахъош
болча болама, пхи гектар
долча лаьтта массехк эзар га
дІайогІаргья. ТІема шераш-
ка вахар хаьда нах дагалаьца,
дІахъош ба из беркате болх.

«Боккхача тІем тІа вай мех-
кара 20 эзар ваха хиннав. Де-
налца, майралца моастагІа ду-
хьаллатташ, цар дІахъекхад,

Даьхе лораяр шоай вахаре
мел лоархІаме да. Тахан бок-
кхача мехка духьала кхьй-
ола халонаш латт. Республике-
ра денал дола къонахий шоай
тІема декхараш дизза кхоачаш-
деш хьабоагІа, неонацизм яхача
хІаманна духьале еш. ХІара
керда га цар турпалал гойташ я.

Цо хьахьокх, цІаккха а вай
дегашта уж бицлургбоацил-
га», — белгалдир Мехкадас. Ре-
спубликан кулгалхочо хьоаха-
дир, из болам дІа мел кхухъа-
ча хана, дег чура хоза хеташ,
дакъа лоац ше, аьнна. Укх
шера а дакъа лоацаш хургва

цу беркатеца гІулакха юкъе.
ХозагІа, чІоагІагІа йола гаьнаш
я дІайогІа лаьрхІараш. Даьхен

гІулакха лаьттараш дагаухий-
таш, ягІаргья уж дуккхача ше-
рашка.





Росгварде болхлоЙ даькьалабийцар Мехкадас

Султиганаькъан Йоакъап

РФ Росгварде денца, вай республикера росгвардейцаш даькьалабувцаш, мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Таьлас белгалдир, цар шоай болх тахан дукканешта масал долаш, бехктокхаме д'аьхош хилар. Майрал, денал долча къонахех латта тоаба я из.

Даьхен духьа де дезарех дийцар кагирхошца

Султиганаькъан Йоакъап

къахьега кийча хилар.

Магасерча кагирхошца кхетаче д'айихьар шахьара администрацен болхлоша. Дувца оттадаь кертера дешаш — Даьхен моттиг, цун сий лорадеш латар, цун г'улакх тоадара т'ехьа

Влашаг'кхетаре гулбеннабар т'ема комиссариата болхлоЙ, Афганистане лаьтгача т'ема доакъашхой, шахьарера кагирхой. «Гулбеннараша теркам т'абохийташ дийцар, къаман

беркате ладаташ, оамалаш лораярах, цар сий дарах, Россе селханарча исторех.

Эскаре баха, эшшача моттиге Даьхен г'улакха овтта кийча хила беза таханара кагирхой», — йоах т'хога бенача хоамо. Иштта д'акхухьача кхетаченаша кагир-

хошта нийса никъ харжара г'юду, шоай къаман сий лорадеш, эздий ладаташ леладеш баха безилга кердадоаккх. Тахан вайна хьалхашка латгача кертерча декхарех да, кагирхой нийсача, беркатеча наькъ т'ла бахар, дикаг'лар царна д'адовзийтар.



«Низ бара духьала - цьхана» яха болам

Гаьгенаькъан Мартина

Наьсарерча вахара-лелара хьалаш Юмадеча колледже, «Низ бара духьала - цьхана» яхача Ерригроссе хоамий-довзара болама чудоаг'лаш, студенташца къамаьл хилар, аьлар «Сердало» газетага колледжа кулгалхоша.

Колледжа студенташца къамаьл де баькха хилар Палг'лай

Республике Г'олла йолча Росгварде урхален б'ухой, Палг'лай Республикан кагирхой г'улакхех йолча комитета викалаш, къона эскархой, СМИ болхлоЙ.

Бокьонаш лораяра болхлоша студенташга довзийтар наха низ барца дувзадenna хьал мелунзара да, из никъ лелабераша, кагийбараш, лехабеш, шоашга юкье мишта буг.

Иштта цига дийцар къаман

гварде муг'ларашка хилара фу де деза.

Кьонача эскархой моттигерча отделене кулгалхо волча Гоамакортанаькъан Мустафас белгалийир низ бара оаг'лонаш, иштта хьалхадаьккхар цунах бола бехктокхам ца хайча баргбоацилга. Россе законах низ беча нахах д'акхетарах малаг'ла бехк бу хьоахадир. Палг'лай Республикан кагирхой г'улакхех йолча комитета болхлочо Хьу-

лахой Ахьмада шоай лоламаг'ла новкьостал дерий баллах дийцар, иштта гранташ луча проектех, кагирхой кхетаченах долча хаттарашта жоп дала а таро хилар.

Белгалдаккха дезаш да, кагирхой викалаша а иштта «Сердало» газето а т'ахьийхар ладувг'лараш, социальни бувзамашка Г'олла долча харц г'улакхашта юкье дакьа цалациара.

Эздел, сий, къаман яхь лораеш болча цу наха шоай болх бизза д'аьхош ба. Тахан Украине латгача т'ема операцен юкье болча вай кагийча нахах доаккхал ду. Даьхен г'улакх лакхача боараме д'аьхош латт уж, денал гойташ.

«Хьамсара росгвардейцаш, шо да тахан дукканеша масал эца дезараш. Тешаме болхлоЙ долаш, шоаш хьадаьннача къаман, кхедаьча даь-наьна сий лорадеш, д'адолхаш да шо. Иштта долаш д'ачакхдала аьттув, низ хилба шун! Аз дег чура доккха баркал оал шоана массанена, Палг'лайчен сий доаккхаш, шоай моттигаш лораеш латтарах! Могаш, маьрша долаш, беркате наькъаш кхоллаш дахалда шо дуккхача шерашка! Иштта бехктокхаме шоай декхараш д'адаьха низ болаш, х'анз санна сий долаш, латталда шо вай хьамсарча Даьхен г'улакха!» — йоах мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Таьлас ший къамаьла юкье.

Халкьа фронто вайцига д'аболабу «Автопоезд» яха болам

Султиганаькъан Йоакъап

Халкьа фронто Палг'лайче д'айолаю «Автопоезд» яха йоккха акци, из баьхан долаш, вай т'ема хьалхарча муг'ларашка латтараша машенаш йоахаргья, аьлар «Сердало» газетага Палг'лай республикан ОНФ РИКЕ.

«Карарча хана миччаьха Г'олла чакхьарг'йола машенаш чоаг'ла эшаш я т'ема муг'ларашка латгача вай б'ухошта. Царна долча

новкьостала д'аяла йиш я машенаш, машена оатхалаш, машенаш влашт'ехьаяхара болх бе а, «Халкьа фронт» яхача региона проекте ахча дахьийта а йиш я. Деррига а коталонна!» — йоах хьабайтача хоамо.

Вай б'ухошта новкьостал де кийча вар, хьавоаг'лаш хила укх адресах: Наьсарен шахьар, Чеченская урам, 8а ц'ла.

Иштта цу хьакьехьа хаттар нийслоя, ер телефон хьатоха: 8(8732)22-27-99.





Керда берий беш хургья Яндаре

Султиганакъан Йоакъан

Яндарерча хозача моттиге хьалбеш латт, 80 бера лаьрхIа йола керда берий беш. Цу балха лаьрхIа хьакъоастадаьд 92 миллион сом ачча. «Укх шера, Iан хьалхарча бетта дIаболабаьб Яндаре берий беш йотташ бола болх.

«Демографи» яхача къаман проектагIа Голла дIахьош ба из беркате болх. Таханарча дийнахьа, 30% болх йистебаьннаб. Из къахьегам дIахьош латтар я ООО «Интеко» яха фирма, — йоах тхога бенача хоамо.

Гишлой балхах йолча министерствон болхлоша яхачох, кIалхара кIийле чIоагIеш дола аьшка-бетона балхаш йистедаьннад.

Газцемата блокашца чура пенаш дотташ боаж болхлой. Берий бешо дIалаьца доазув 3120 кв. метр да, гишлос дIалаьца лаьтта 2093,1 кв метрага кхоач. Проектага хьежача, шин беттагара ворхI шерга кхаччалца долча берашта мел эшар долаш хургья берий беш.

БIаьстан зизаша ГIалгIайчен урамаш хозду

Султиганакъан Йоакъан

БIаьстан хьалхарча зизаша хозду ГIалгIайчен шахьарий, юртий урамаш. Тушолу бетта отташ йолча йIовхало сомаяьхай гIамгIай а хьачий а гаьнаш, уж хьалюзаш йоагIа кIайча зизаех, йоах «Сердало» газета корреспондента.

«Наьха бешамашка а иштта юртарча хьалха денз гаьнаш ягIача моттигашка а гаьнех зизаш тохаш хиларо хозью вай даха моттиг», — белгалду Наьсарен бахархоша.

Белгалдаккха деза, тIехьарча 10-15 шера мехкарча юрташка а шахьарашка а баха нах шоай бешамашка, бахача доазон тIа гаьнаш дIайогIа безам болаш хилар. ХьалхагIа санна доацаш, уж совбоалаш боагIа, хозал езаш хиларца.

Иштта тIехь-тIехьагIа дукна нах лелача моттиге а дIаюв хьачий а, Iажий а, кхорий а гаьнаш.

ДухагIар лоархI, БIаьстан хьалхара зиза тоха ха, из эггара хозагIа я, из ца зувш вар цьаккха хIама ца гуш вола саг ва.

ЛоархIамеча гIулакха юкье дакъа лаьцар вай мехкахочо

Гаьгенакъан Мартина

«Са турпал» яхача ерригача Россе дIахьош йолча проекта доакъашхо хилар «Беркут-Юг» яхача ОМОНА воккхагIвола психолог, полице майор Доврбиканакъан Хьасан.

«Украине лаьтгача тIема операцен юкье дакъа лоацаш хиннача Россерча итт моттигерча 130 сагаца лаьрхIа бола кхетама болх дIабихьар. Диь дийнахьа лаьттар из семинар. Шоай мехкарча кагирхошца уж Даьхен гIулакха латтара тIахьехаш бола болх



мишта дIабакъа беза Юмабеш хилар доакъашхой. Доврбиканакъан Хьасана теоретически, практически пайда ийцар цигара. Деррига йистедаьлча, хьаьший бахар

Машук яха моттигера гIув йолча, «Цветник» яхача парке, Лермонтова дуэль хиннача моттиге», — дийцар кагирхой гIулакхаш йолча комитета болхлоша.



ГIажарий-Юрта бахача наьха кхетаче яр, эскаре тIахьехарашта хетаяь

Султиганакъан Йоакъан

ГIажарий-Юрта укх деношка кхетаче дIайихьар бахархошца, из хетаяь яр бIаьсти эскаре болхарашца дIахьош болча балха, аьлар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан Шолжа района администраце.

«Цу лоархIамеча гIулакха юкье дакъа лоацаш Шолжа района депутатий Совета кулгалхо Йовлой Мухьмад, Дарсиганакъан Мухьмад, тIема комиссариата хьалхарча отделене кулгалхо Мержой Ислам, Шолжа района администраце кулгалхочун ГIонча Щечой Беслан вар», — йоах хьабайта-

ча хоамо. Кхетаче хиннача къамаьлаца керттара дар, тIема гIулакха тIахьехаш йола бIаьстан кампани лерттIа дIаяхьар.

Иштта цига белгалдир эскаре амал де болхаш бола нах, Украине дIахьош йолча лаьрхIаца операцена юкье

дакъа лацара бохийташ боацилга. ГIалгIайчера эскаре тIахьехаш бола нах Россе шахьарашка хургба амал деш, масала, Краснодар, Ставропола доазошка, Ростовски областе.

БIаьстанара болх дIаболалу бекарга бетта цхьоалагIа дийнахьа.

Илдарха-ГIалий тIа кхетаче хилар, контрактах эскаре болхарий дош дувцаш

Султиганакъан Йоакъан

Укх деношка шахьара культуран ЦIагIа моттигера бахархой гулбелар.

Кагирхой теркам тIаозаш хиннача кхетаче дийцар, 2023 шера контрактах а бIаьсти эскаре амал де тIахьехарах а дола дош, аьлар «Сердало» газетага шахьара болхлоша.

«Цу кхетаче дакъа лоацаш хилар Илдарха-ГIалан кулгалхо Джантиганакъан Азраил, Илдарха-ГIалан тIема гIулакха нах дIаязбеча истола кулгалхо Кхоартой Iалаудин, ГIалгIай республике ГIолла йолча «Салтечун дай» яхача комитета кулгалхо Саганакъан Руслан, «ТIема вошал» яхача Еригроссе союза мот-

тигерча филиала кулгалхо ШериповгIар Iусман», — яхаш, белгалду Илдарха-ГIалан хьакимий зарбан болхлоша.

Кхетачене дакъа лоацаш хиннарашта юкье къаьгга дийцар контрактах гIулакх дIахьорий малагIа хьалаш да, из дIахьош царна луш болча пайдах-аьттонех, дика шоай декхар кхоачашдаьчар тIехьара тIа малагIа вахара хьалаш тоалургда.

Иштта кагирхой тIаозаш дар Российски Федерацие тIема вузашка оттар, юкьара хьаййчача тIема гIулакх карадерзадарах вахаре малагIа дика хувцамаш хургда. Иштта белгалдир Россе Герзашцарча низий мугIарашка гIулакх дIадахьар мел лоархIаме да.





Кхетаче дІайихьар шахьара кулгалхочо

Габьенакъбан Мартина

Кхааш ийдара, бокъо йоаца ахча ший доа-лахьа дерзадара духьала йола аргІанара кхетаче дІайихьар цу гІулакха духьала тІом лоаттабеча коммиссе, МагІалбик-Шахьара хьакима Галай Мусас кулгал деш.

«Укх бетта 23-ча дийнахьа шахьара администраце дІадиыхьача вІашагІкхетаре къамавл дир бокъоний оагІон кулгал деш йолча Муружанькъан Зинас, цу балха тІахьожам беш йолча Кхоартой Сапета, шахьара кулгалхочун гІонча волча КІориганькъан Мухьмада. Кхетаче дийцар, 2023-ча шера, кхааш ийдеча, бокъо йоаца ахча доладерзадеча гІулакха духьала дІабахьа безача балхах. Галай Мусас белгалдир, из гІулакх лакха тІахьожам лоаттабеш, бехтокхаме дІадахьа дезилга.

Цу мугІаре нийсбенна-ча кхерам болча болхлоша хІара бетта хьайидеча ахчак хоам беш дола кьхат ший истола тІа хилийта, аьлар Галай Мусас, — дийцар тха газетата МагІалбикерча хьакимаша. «Бокъо йоаца ахча карадерзадара тахан давржа да, цунга хьежжа, лакха терко еш дІабахьа лерхІ оаха из болх», — аьлар Кхоартой Сапета.

Керда ишкол хьаяьй Йоккхача Ачалкхе

Коазой Мадина

Йоккхача Ачалкхе бахача наха доккха дикахетар хулаш, хувцам хиннаб юрта. Цига еттай керда ишкол. 720 бера лярхІа йолча ишколо каст-

та ший наІараш хьаелларгья, хьаьший тІаэцаш. «3,4 га дола доазув дІалаьца ула ишкол хьальеш дІадахар 635 млн сом ахча да. «Дешар» яхача къаман проектага гІолла дІахьош ба из беркате болх.

Таханарча дийнахьа, чухьнахьа эшаш мел йола хІамаш Іоувтгаеш, хьинаре кьахьегаш боахк болхлой», — йоах тхога бенача хоамо.

ЭсамбаевгІар оалача урам тІа латт ший хозалца бІарг

тІаозаш йола керда ишкол. Цу ишколага бахархоша сатувса дукха ха яр.

Кхьийолча цу юртгарча ишколшакара хьал хІанз дикка аттачхьа дерзаргда.



Ци яьлча де дезараш хьалхадаьхар

Султиганькъан Йоакъап

Дукха нах болча моттигашка цІаьхха ци яьнна хатар этгача, эггара хьалха де дезараш дІагойташ болча балха юкье дакъа лоацаш хилар Шолжа-Шахьарера МВД болхлой.

ДІабихьача Іомалуча балха дакъа лоацаш хиннарашга хьалхадаьккхар, цІерца хатар хилча нах ара мишта баха беза, ци дІа-хьа яржаргІоацаш, сага унахцІенон човхам хургбоацаш, эггара хьалха сенгара дІаволавала веза. Гетгара дика

ха дезарех да, цІера юкьера аравоаккхача сага СПИ- 20, СПИ-50 яха цІерах из лоравеш йола хІамаш мишта тІаювха еза. Доакъашхоша дика чакхбаьккхар шоай болх. Тахан цар Іомадаьр, дунен тІа бахаш накъадаргда царна. Вайх хІара сага ха дезаш

дола хІамаш да уж.

Белгалде деза, из тайпара болх вай республике хІара шера шоай ханнахьа беш болга. Дуккхача наха болх беш йолча моттигашка, цІера духьала де дезараш дІахьехаш, чакхбоал цу даькь тІара болхлой.

Хьу лораераша шоай болх дІаболабаьб

Коазой Мадина

МЧС болхлой, шоашца хьун тІахьожам беш бола кьахьегамхой болаш, хьунаш-та гарга ядача юрташка, цІаьхха ци яьнна хатар хуле, ци дІа-хьа яржар кхерам болча моттигашка хьожаш хилар. Белгалде деза, эггара чІоагІагІа уж цІераш ювла бахьан нахагара хьадоагІаш долга. Цунга хьежжа, юрташкарча адми-

нистрацен болхлоша, имамашка маьждигашка хьехам байташ, дІахьош латт из гІулакх. Кхаьч-кхаьчача етгача цІераша доккха зе ду Іалама.

ХІаьта, мел боккха низ, кьахьегам эш, хІама бе доацараша йокъаеннача баьцашга юкье Іотессача цьхан гІаьлен юкках дІа-хьа яха ци дІаьоае! «Кхайкарал ду бахархошка, боккьал ло-

раде гонахьара Іалам! Ганнаш йолча моттигашка салаІа гуллучарна доагІаш да из дукхагІча даькье! Оашош йийза ци боккьонца дІаьйнилга хайча мара, цу моттигера дІа ма аха. Шоашта тІехьара нувхаш дІаьа! Хозача Іаламца дог ловзаш, салаІа ловш хиларга хьежжа; из Іалам лорадеш, хам беш хила!» — яхаш, дехар ду бахархошка цу гІулакхах дог лазараша.



ГалгІайчен 35% гаргга бахархоша цахаддаш баьцадаараш ийду

Султиганькъан Йоакъап

ГалгІайчен 35% бахархоша, шой дезала даа хІама эчаца хана, массаза а ийду баьцадаараш, баьцовгІаш. Из иштта хилар гуш да 100 сага юкье «Сердало» газета корреспонденташа дІабихьача хаттарий балхага гІолла.

«Хьалхарча аргІагІа дулха кхача эц вай, цунах тайп-тайпара даар кийчде таро хул. Баьцадаараш, бІаьцовгІаш цу юкье ца хилча яргІоацарех я», — аьлар хаттарашта жоп луш хиннача массехк сага.

Цу юкье дакъа лоацаш хиннарех 10% наха белгалдир, ГалгІайче, шоаш бахача моттиге баьцадаараш а баьцовгІаш а шоаш хьалкхеду, аьнна. Уж наггахьа мара эца дезаш хилац, къаьстта бІаьстан юкье цІагІардараш кхоачаденна хилча мара. Эцаш дола баьцадаараш, дукхагІа е кІезигагІа эцаш хул, тІакхийтгача маьхашка хьежжа.

ДукхагІболча хаттарашта жоп луш хиннараша белгалдир, истола тІа ца хилча яргІоацарех я нарсаьш, помидораш, кабуц, салат, петрушка, хоарцам, хоха буц, саьмар-саькх.



Шолже, «Россе хий» яхача лостамах, белхий бир

Габьенаькъан Мартина

Шолжа шахьара болхлоша «Россе хий» яха белхий бир, аьнна, хоам баьб «Сердало» газетага из болх вІашагІбеллараша.

«Шахьара администраце болхлоша 1,5 км йІаьха йола хин йистош цІенйир, иштта цун юхерча парке а лостам бир. Массехк сахьат дала-лехь цхьа бІаь гали нувхаш гу-

лийр цар. Шоаш лостам баь боллашехь, нувхаш цу сахьате дІаьхьийтар. Белхий бара болхлой тІахьийхар вар шахьара администраце кулгалхо Іумаранаькъан Аслан», — йоах

хоама тІа.

Цу тайпара белхий бара бахьан дар, бахархошта вайна гонахьара Іалам лораде дезилга а иштта шахьар цІена лоатгае езилга а дІаьхьийтар.

Наькъаш цІенде арабаьннаб болхлой

Султиганькъан Йоакъап

ХІара Іуйран балха е кхьча гІулакхашта арадаьнна долхаш, вайна гу, моажа кьоанзолгаш ювхаш лела болхлой, наькъаш цІендеш, гонахьа лостам беш боакхаш хул уж. Ди-бийса доацаш, къаьнегачарех лархІа мегаргболаш ба уж нах.

Наха салоІача денешка а, белаш беекхе, шахьарий куц сийрдадоаккх цар. «ХІара денна арабоал тха болхлой наькъаш, гонахьара моттигаш нувхех, демах, хоттах цІенъе. Наькъашка машенаш йолаялалехь, дІаболабу цар шой къаьнегем», — йоах тхога кхачьача хоама.

Укх наькъа, Наьсарера, Шолжа-Шахьарера моттигаш цІенъеш хилар уж. ЦІга леларашка дехар ду, бокъал а лорача наькъашкара бокъонаш! Машенашкара каьхаташ, шушаш, кхьйола нувхаш ара ма кхувса! Аллийта цу чу, шоаш чукхача дІакхоссаргІолаш! Хам бе, лерхІам бе, хІара денна вайна тІехьа наькъашка лостам беш леларий!



Тоае еза моттигаш наха шоаш хоржаргья

Султиганькъан Йоакъап

2024-ча шера, эггара хьалхарча аргІагІа тоае еза моттигаш белгалъеш дола интернетта чугІолла ду хоржамаш дІадоладергда хьатІабоагІача бетта 15-ча дийнахьа.

РФ гІишлой балхах йолча министерствон за. gorodsreda.ru кІийлен тІа хьокха отгаер-

гья тоае еза аьнна кьоастаяь йола 53 моттиг. Царна юкье-ра, эггара хьалхарча аргІагІа тоае езарех я, аьнна, бахархоша кьоастам баьча 39 моттига гІулакха ахча хьаьхожадергда. Вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас белгалдечох, бахархошца дагабоалаш, царна хетар тохкаш, дІабихьача нийсагІа хургба из болх.

«Шахьарера моттигаш хо-

зача хьале ерзаяра кхела йолча къаман проекто куц хувцаш тоаю вай республикера юрташ, шахьараш. Цу прграммо вайна хьех, эггара хьалхагІа мичахьара дІаволавала веза. Цу гІулакха юкье дакъа лаца ловш бола бахархой хІара денна дукхагІа хулаш латт.

Цар аьттув ба тахан, хувцаш де деза моттигаш кьоастае», — белгалдир вай Мех-

кадас. Цо яхачох, цІенача фега Іохайша салаІа, ха яккха, бахархошта хоза тоаь латта моттигаш эш. Онлайн хоржамаш дІахьоргда бІаьстан кхоалагІа бутт йистебаллалца. Шахьара куц тоаде вІашагІгьехкача къаман проекташка гІолла дІахьоргба из беркате къаьнегем. Интернеттага гІолла деча хоржамашта юкье дакъа лаца аьттув ба 14 шерал тІехваьнна мел волча сага.



Могаш доацача бера гю дир

Гаьгенаькъан Мартина

ДегӀа могашал эшаенна долча бера вордингаш ийца бахар шоай лоӀаме наха гю деш лелараш. Сурхо тӀарча бера да Украинерча тӀема доакъашхо ва.

«Къаман фондо гю даь, ийца вордингаш йихьар селхан могаш воацача, ийс шу даьннача кӀаьнка. Из могаш воаца дикка ха я.

«ВайЦхьана» яхача моттиге къахьегача болхлошка, кӀаьнка молхаш эца новкъостал де аьнна кхайкаяр дог деха нана. Молхаш эшаш хиларал совгӀа, кӀаьнка вордингаш ехилга, кердаяраш эца таро йоацилга хайча, чехка оарцагӀбаьнна из гулакх кхоачашдир цар. Шоай лоӀаме наха гю деш лелараша дог гӀоздаьккхар могаш воацача кӀаьнка», — йоах тхога кхаьчача хоамо. «Къаьстта из лазар долча бера эша вордингаш лохаш дикка гобаккхар оаха, Даьла къахетамца, шоай кхача езаца дӀакхьар уж. Тхона геттара лоархӀаме да, тӀем тӀа латтарий дезалашка хьажар. Могаш доацача бера дог хьа-старо вайх моллагӀа вӀаьхий вергва», — аьлар «ВайЦхьана» яхача моттигерча штаба кулгал деча Гомакортанькъан Мустафас.

Хье волчул дикагӀа хила веза ха кхаьчай

ЦхьоалагӀча класса дешархошта дийцар мархий бетта маӀан

Гаьзданаькъан Ахьмад

Беза мархий бутт Рамадан хьатӀабар дукхача ханашка дег чу дуссаргда МагӀалбике вахача Мужухой Амина а цун ишколерча новкъосташта а.

Боккъонца дола цӀай дир ший дешархошта цу деза-ча дийнахьа кьонача хьехархочо Белхарой Залинас. Ший цӀенача дег чура дика совгӀат дир цо кӀаьнкашта а йиӀигашта а.

«Тхо тхоай классе хьадаьк-кача, Залинас тхона елар мерза хӀламаш, ахаргаш, цо иштта дийцар массаболача бу-салба наха Рамадана бутт мел лоархӀаме а беза а ба», — аьлар зӀамагӀа Амина ше «Сердало» газета корреспондентаца къа-маьл деш.

Белхарой Залина болх беш я МагӀалбикерча № 18 йолча ишколе. Цо хьехача 1 «в» клас-се дагӀача берий дай чоаргӀа раьза ба, шоай бераш къаьстта цунга кхаьча. Ше кьона хиларга хьежжа доацаш, Залина хинна яьнна хьехархо я. Цо, бе-

рашта хьехарал совгӀа, цар иш-коле дӀахьош йола ха безаме а ю. Цо Юмаду бераш дика гулакхаш леладе, шоай-ла безаме хила, боккхагӀбараш лархӀа, эшача новкъостал де.

Цо каст-каста дӀахьош йолча кхетаченашка берашта эшаш бола хьехам лу, цар Юмаду бераш дикача сага оамалах хила. Тхоай бераш ишколе дӀадохийташ, тхох хӀравар паргӀата ва. Ховш да цхьак-ка цун терко йоацаш вуссар-воацилга», — йоах зӀамагӀа Амина дас.

Беза мархий бутт лаьцача хьалхарча дийнахьа, Белхарой Залинас дӀадихьа цӀай вӀалла а дага дацар хургда аьнна берий даьшта. Цу берий даьшкара хӀама ца дехаш, шийгара кийч-даьдар цо деррига, цхьаккха витанзар совгӀат доацаш.

Бакъда декхарийла-м зӀамагӀабараш а бисанзар. Цар, хоза а хеташ, йийшар мархий беттах лаьца байташ, цхьаба-раша, масала, Амина кхьмет-тел ламаза дешаш а Даьлага дуӀа дар а шийна мишта хов-гойтар.



Цу тайпара бераш клас-се кӀезига дацар. Цар хьехар-хочунна ца ховш дац, къай-ле яц из. Цхьан йиӀига, из цӀай долаш, цо деза КьорӀа делар, цунна ховра ший дешархо из деша ховш йолга.

«Рамадан хье волчул дикагӀа хила веза ха я», — иштта аьннадар Белхарой За-линас ше дӀайихьача кхетаче-

нах. ХӀаране цигара хьайцар — Рамадан бутт наьха дегаш сердалах, дикалах, сатемах, цӀенача уйлаех хьалдуза ха хилар.

ХӀара сага мел даь дика гулакх цунга юхадогӀаргда доккхача совгӀатаца. Иштта юхадогӀалда из ший зӀамагӀа дешархой дукха безача Белха-рой Залинайга а.

Марха дастара гулакхага хьожаш ба

Коазой Мадина

Вай республике чакхбоалача федеральни наькъ тӀа, ХӀара сайран марха даста кхоачам лоаттабу. Из беркате гулакх дӀахьош да, вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас могадарца.

Юртбоахама гулакхах йолча министерствон кулгал-

хочун гӀонча волча Беканаь-къан Казбека тӀахьожам беш; сомаш, хурмаш, хий дӀадекъ цу наькъ тӀа дӀа-хьа ухараш-та. Вай республике гӀолла чакхбаьнна, гаьнарча нов-къа болхача нахага шоай хан-нахьа марха дастийта деш да из гулакх. МоллагӀа къа-мах волча сага аьттув ба; хий, сомаш, хурмаш йиа, ший марха даста.



Хьехархой белгалбергба вай мехка

Гаьгенаькъан Мартина

Яхьашта юкье дакъа лаьца, балха тӀа лакхара говзал гойта хьехархой ца зувш бутаргбац республике. «Шоай болх бех-ктокхаме дӀабахьарах, дика толамаш дахарах, ахчан совгӀаташца белгалвергва вай мехка-ра 1250 хьехархо. ХӀара шера дӀакхухьаш йолча ерригача Россе яхьашта юкье дакъа лоацаш хин-нарашта дала лаьрхӀад 200 эзар сом ахча.

Цу юкье дакъа лоацаш бола хьехархой кхаь шерал кӀезигагӀа болх баь хила йиш яц, цул совгӀа, хьехархочун болх лелабеш мел даьха то-ламаш гойта деза», — дий-цар тхога дешареи Иилмани гулакхах йолча министер-стве. Хьехархоша яхачох, цу яхьаша балхачара безам чоаргӀбу, хӀаьта ахча геттара наькъадоал.



ГалгӀайчен Тема сийлен шахьар тӀа ток дикагӀа хургья

«Кьилбаседа Кавказа Россетий» 2023 шера ГалгӀай Республице ток лакха йолча тока мугӀарашка хургья «МагӀалбик-Раздольни» (ЛЭП), цига капитални ремонт яр бахьан долаш. Цу балхага предприятие ДӀадахийта лаьрхӀад 2,6 млн сом.

35 кВ класса ток хьаозаш йола тока объект дӀакхоачаш хила еза гьнарча Вежарий-Юртага, цунах цьа дакъа тема сийлен шахьара йолча МагӀалбикага кхоач. Цо лерттӀа болх беш хиларах тийша да мехкадӀтта доаккхача моттигӀа а токаца Галашо яр.

Белгалдоаккх, 2022 шера говзанчаша хувца безаш хинна бӀоагӀа хийцар, 3,2 километр аьшка-саьрг кердабаьккхар, болх баь кхоачаденна 75 ингалелаш а цу юкье дар.

Карарча шера энергетикаш 10 тока бӀоагӀа хувца безаш ба, 3,8 километр тийшбенна аьшка-саьрг, 150 къаденна тока бӀоагӀаш тӀа доагӀаду пелаш.

«МагӀалбико сийлен цӀи енна 16 шу да, «денал, майрал гойташ, шахьар лораеш лаьттача бӀухоша моастагӀчунгара яккхача коталонах, — аьлар «Ингушэнерго» филиала кулгалхочун декхараш кхоачашдеш волча ТӀоаршхой Рамзана. — Тема сийлен шахьар оаха геттара теркама юкье лелаю. ХӀара шера «Кьилбаседа Кавказа Россеташа» лаьрхӀа йолча программанна чудоагӀаш, бӀарчча мугӀ балхаш дӀахьу, токацара болх лакхбара, къаьстта долча дагалоаттама давкь тӀа цо лерттӀа болх бергболаш».

«МагӀалбик-Раздольни» тока наькъаца болхлой тоабаша сиха балхаш дӀахьоргда, 2023-2024 шерашка Иан-гуйран замалахьа, халача хьалашка тока гӀишлош болх беш хургӀолош.



Студенташта къахъега моттиг хургья

Султиганькъан Йоакъап

Промышленности таьрахий гӀулакхи доаржадарах йолча министерствон болхлоша кхетаче дӀайихьар, Кьилбаседа доагора-тока колледжа цӀи яьлча оарцагӀухарий студенташца. Кхетаче дувца оттадаь керттара дош — вай мехкарча хӀамаш хьатегача

фабрике студенташта балха моттигаш Галашьар.

«ООО «4БРА» яхача моттига кулгалхочун гӀонча волча Чумаканькъан Йоакъапа дийцар, болх бе моттигаш лехаш лелача студенташта из геттара дика аьгтув ба, аьнна. Мах тела ца безаш, дӀай-хьай кхувларгба, мах боацаш мук а ло

аттадергда», — йоах тхогарча хоамо.

Дорджиев Бадмас аьлар, кьонабараш тахан балха ГӀабарзаргбола наькъаш теркалде деза вай, аьнна. Дика хургда, СКТЭКа дешара филиал хӀамаш тегача фабрике хьайийллача.

«Урокаш массе моттигашка санна дӀакхухьаргья

цига, йистебаьлча, царна лаьрхӀа йолча машенаца цӀакхувларгба. Даьй, ноаной а шоай дезал дагабахка безаргбац, дешара йистебаьлча, цьханнахьа гобоахаш лелийхьогӀ, аьнна», — дийцар кхетаче. ХьатӀадоагӀаца кӀира, колледжерча 20 сага-студента балхаца дувздаь дешар дӀадоладергда фабрике.

Москверча институте моттигаш кьоастайир вай кагирхошта

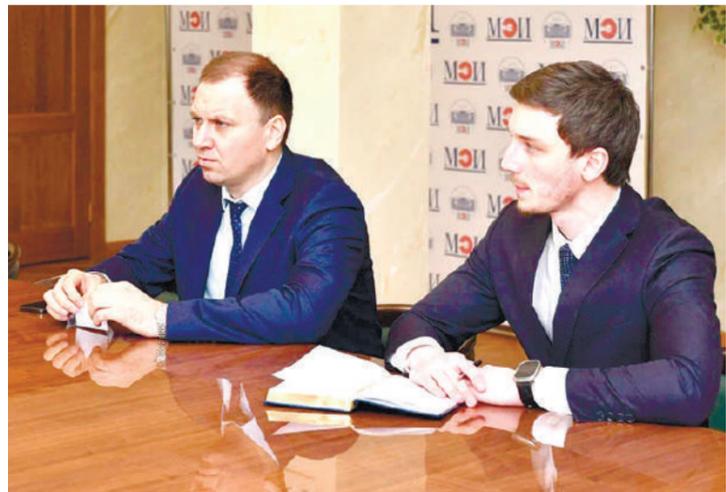
Гьаьгенаькъан Марина

Москвера вай мехка викалалаша кхетаче дӀайихьар шахьарерча энергетически института болхлошца. ВӀашагӀкхетаре соцам бир, вай республикера цу институте деша отта ловрашца дукхагӀа моттигаш кьоастаергья, аьнна.

«Кхетачене кьамаьл даьрш бар ГалгӀайчен викал вола Илезанькъан Михаил, кьамани кагирхойи политиках болча оагӀон доакъашхо вола Дзей-

тананькъан Шамал. Институтера цу гӀулакха кьамаьл де бахкийтараш бар, института хьалхара проректор Замолодчиков Владимир, кагирхой политиках долча хаттарий проректор Федотов Андрей.

Вай республикера студенташ цу институте ма хулла дукхагӀа хургболча наькъах дийцар кхетаче. Цул совгӀа, белгалдир, деша багӀарашта цьаьцаца гӀо лоаттадергда, аьнна. Энергетикацара болх вай республике ма хулла дикагӀа дӀагӀорбола кердадараш юкьеодоладир цар», — йоах тхога бенача хоамо.



Хин гӀулакх тоадеш хилар болхлой

Султиганькъан Йоакъап

Лаьттан кӀалхара насосаш еха хиларах, хий хьалуча кхаь моттига болх юхасоцабаьбар. ТӀой-Юртага ши насос болх беш хиннаяц.

«Насосашка хьожаш, уж тоаеш болх дӀабихьар цу гӀулакха бехктокхаме болча болхлоша. Хиннача аварех, цьаьцайоло юрташ хий доацаш йисаяр».

Илдарха ГӀалий гӀарча мэрера хоам бенабар, шахьарерча хий лоаттадеча насосни станцера хий геттара лаьгӀа доагӀа, аьнна. Кхо-

ачамбоацараш юстардаьхача, хила боагӀаца боараме хий хьадоладелар бахархошта. Тахан эггара чӀоагӀагӀа гӀахьожам бе безарех да хичара гӀулакх.

Ахкан денош хьаоттарца, из гӀулакх геттара чоалхане дерз. Дукха юрташ я вай мехка, хий дӀа ца кхоачаш. Из гӀулакх меттадоададе гӀертташ; хий хьалъува кӀоагаш, насосни станцеш, хий хьатела моттигаш тоаеш, болх дӀахьош латт. Цу гӀулакхах болча болхлоша яхачох, цунца бувзабеннар геттара боккха къахьегам ба.



Галглайче длайихьар кьонача концертмейстерий яхь

Гаьгенаькъан Мартина

Тушолла бетта 25-ча дийна-хьа берий театре регионашта юкьера кьонача концертмейстерий «Сфорцандо» яха яхь хургья, аьлар «Сердало» газетага искусствон керттерча ишкола болхлоша.

«Сфорцандо» Галглай Республикан культуран Министерствос хьаллоацаш я, хьаьта из в^лашаг^еллар Галглай Республикан искусствай керттера ишкол я.

Кхелахой доакъашхо я Российски Федерацие цихеза артистка Черных Маргарита, Минеральни Воды яхача ша-

хьара В. Сафонова цераг^ча Ставрополерча мехка ашарий колледжа лакхарча катере хьехархо Прокопьев Анатолий, Ростоверча С. Рахманинова цераг^ча паччахьалкхен консерваторе з^амигача ансамбл кафедр профессор Рукин Александр, Галглай Республикан искусствай керттерча ишкола кулгалхо Долакханаькъан Зара; Галглай Республикан искусствай колледжа хьехархо Кьостой Аслан. Яхье дакъа л^ацаш хилар Илдарха-Галан искусствон берий ишкола, Татаевлар Вахий цераг^ча ЧГККИ, Галглай Республикан Навсарерча искусствай керт-



терча ишкола, Терек-Шахьара искусствай берий ишкола, Буро т^ара искусствай берий ишкола дешархой.

Культуран министр ше цига хила таро йолаш яцар, цудухьа цун цераг^ла дола къамаьл дийшар яхь д^ахьочо: «Укх дий шера «Сфорцандо» яха кьонача концертмейстерий регионашта юкьера яхь мехка культурни оаг^ув хинна д^аэттай. Цо гулбу

ший майдан т^а Россе тайп-тайпарча миингашкара ашарашца безам бараш. Бахьан из долаш, вай таро хул нач^ал долча илиалархошка ладув^ла. Уж, шеко а йоацаш, кастлуш классически ашарий седкьий хинна д^аоттаргба, хьаьта кагийбарий таро хургья яхьашта юкьебаха», — белгалдаьккхад Галглайчен культуран министра Лаьна-наькъан Залинас.

Вахарера аьттув лахар

Боккхача аьттонга кхоач вай республике, з^амигачунгара д^аволавенна, къахьегаш хьавоаг^ар

Султиганаькъан Йоакъан

Балха т^а г^о де хьаяьча тайп-тайпарча х^амаша дикка аттача доаккх къахьегаш воаллача сага г^улакх. Геттара ч^оаг^ла лоарх^аме, дика хургдар-кх, хьаье болх боацаш дукха кагирхой лелача вай мехка цу тайпара х^амаш юкьеодоладича.

Республикере экономически хьал тоаде г^ертташ къахьегарашта, дийца ца валлал, новк^остал ду иштта г^ирсаш юкьеодоладаро. Вайна масанена дика ховш да-кх, вордигаш т^ехьайийза йолча, лаьрх^ла тоаяьча мотоблокаца лаьтта аха мел атта хургда. 5-10 сага беш бола болх хьабержба-кх цу х^аме. Дикка тоаяь йолча мотоблоках 50-100 эзар сом ахча доаккх. Паччахьалкхено, йоал тела ца езаш, т^адилла из эца наха г^о деш хилча, мел аттача хьа дерзаргдар къахьега ловш барий г^улакх. Болх бе ловраш а дукхаг^ла хургбар. Вай юрташ-ка тахан дукха ба, хьаьнала сискал йоаккхаш, баха безам бараш. Цьха г^улакх хьалаьца, из д^адахьа царна новк^остал деш хилча, къахьегаш бола бахархой х^ара денна дукхаг^ла хургбар. Масала, сага доалахьа пилорама хилча, массехк дезала г^ишлош е эшача х^аман кийчо юларгьяр. Массехк сага болх бе моттигаш хулаш; рейкаш, сарпалаш, г^айбаш, ардакхаш, фанераш хьадергдар цига. Уж х^амаш, хало йоацаш, д^а-хьа яхьа йиш я з^амигача машенаца.

Паччахьалкхенгара цьха

к^езига новк^остал хилча, ма хетта д^аг^оргдолаш г^улакх да из. Шортта ахча кходе а, дукка балхаш д^адахьа а аьттув хургба з^амага экскаватор ший доалахьа йолча сага. Моллаг^ла г^ишло еш воаллача сага к^оаг боаккхаргба, кхьдола балхаш а дергда. Д^ауйла йича, ма дукха а да-кх вахаре аьттонаш. Из г^улакх д^адоладе новк^остал де саг хилча, х^ара сага шийна де ховш дола цьаьца х^ама хьаййцача, ма хетта д^аг^оргдар-кх юрташкара, шахьарашкара г^улакх. Кхетам бола, тайп-тайпара говзалаш дег^лах йоакха нах вай мехка к^езига бац. Бакьда берригаш а, доккар-эцар д^ахьош, юкьеотта, хьалхадаккха безам болаш хул. К^езига ба, ший кулгашца, дуккха къахьегарца из х^ама хьакхелла, наха юкье доаржаде безам боаг^араш. Аттаг^дар лех массане а. Ахча дале, саг оттаву вай, боаг^лача боараме к^ур хьальпараозаргбола пишк хьае... Цул дикаг^ла дацар, из пишк хьаеш йола говзал ц^а деш воаллача сага ше Юмайича? Къахьега, уйла е езаш г^улакх да из. Селханара истори вай тахка эттача, Советски Союз йохара бахьан, уж з^амаг^дола балхаш хьаде наха ловш цахилар, наха из дитар дар. Цьхабараш раьза ца хила а мег аз дувцачунна, сои-сои балха хиннача моттигашка-м яр болхлоша шоай кулгашца хьакхелла х^амаш, аьнна. Дагалаца вай цьаьцадараш... СССР латтача хана, ший коа маркхал бу машин, з^амага трактор, лотор деш йола аппарат, «болгарка» эца аьттув бацар наьха. Къахьегаш воаллача сага болх

дикка аттача хьа боаккхаргбола х^амаш ма йий уж. Из иштта хиннадаларе, х^ара ц^а дизза беркат, мел эшар лаьтта хургдар.

Тахан, дукхаг^болча политикаша, аналитикаша яхачох, Советски Союз йохара бахьан партийни болх лертт^ла д^ацабахьарца дувзадена да. Кхьдараш а юкьекухул цар... Бакьда керттердар цу х^амашца дувзадена дац. Боккха мохк бохара бахьан, сога хьаттача, бахархошта шоашта юкье, цул т^ехьаг^ла, гонахьарча наха юкье къахьега, х^ама хьакхолла ловш хиннараш к^езига хиннилга да. Тахан, вахара г^улакхаш д^адахьа эшаш мел йола х^амаш эца йиш йолаш ва саг, ахча цунга дале. Амма хьинаре къахьега, цьаь-

ца боккха болх д^аболабе безам барашка из ахча хилац, дукхаг^ла даькъе. Геттара дика хургдечарий, цу сага а шийна а пайда хургболаш, лаьдало цьхантайпара г^о лоаттадеш, из г^улакх хьаллаьцача.

Цьха ха яр, вайна летчикаш хила, халача лазара дарба деш йола молха хьакхолла, ший тайпара говзал йола сурт дилла, даьна машин эца, ц^ихеза чемпион хила ловш... Ханаш хувцалу... Иштта да дунен х^ама. Тахан кхьча тайпара латт деррига а. Тахан сага лех ше, ший т^ехье кхоабарг^йола наькъаш, пайда хьабарг^бола х^ама хьакхолла г^ерт ший кулгашца. Эшаш мел дар хилча, духхьал сага къахьегам мара х^ама ца эшаш, д^аг^оргда из деррига, Даьла къахетамца.



Театра дерригача дунен ди дездеш ба вай мехка

Гаьгенаькъан Мартина

Театра дерригача дунен ди дездеш ба вай республикере культуран болхлош. «Укх бетта дукха да, культуран болхлош белгалбеш дола ц^айш. Укх наькъа даькъалабуцаргба театре къахьегараш. Х^ара спектакль оттае дукха къахьега деза цу наьха. Дукха низ Юбуллаш болх ба вайна театре гур. Сцена т^а вайна гуш долча сурта т^ехьа латт акт^ерий, грим^ерий, костюмер, монтировцика, режисс^ера, иштта кхьбарий а боккха болх», — дийцар т^ога театра болхлоша.

«Хьамсара къахьегамхой! Тахан, атта йоацача хана, шоай болх бехтокхаме д^абахьа аьттув, низ болаш дахалда шо! Кхь а халаг^ла йола ханаш йоаг^е; сабар, сатем, хьаькъал долаш, цу деноех д^ачакхдовла хьинар хилда шун. Театро ший болх соцабеш хиннабац т^ема шерашка т^ехьа. Вайна тахан эш, вай балхах хьажархой кхеташ хилар.

Дикача, беркате-ча г^улакхашта т^ехьа аьттув болаш дахалда вай! Дала ше раьза волча тайпара тоа-долда вай наькъаш!» — аьлар, ший болхлошта баркал олаш, эрсий паччахьалкхен драматически театра кулгал деш волча Базорканаькъан Микаила.

Яхьашка котбаьннаррий ц^ераш яьхар

Гаьгенаькъан Мартина

Цьхан оаг^онах латташ йола веб-сайт хьакхоллара т^ехьа яхьаш д^айихьар Магасерча культурахьа, спортахи, туризмахи йолча керттерча моттиго. «Дика, лакхача боараме кхелла балхаш дукха дар.

Яхьашка дакъа л^ацаш мел хиннараша баь болх техка, дикка хьежачул т^ехьаг^ла, цу г^улакха т^ахьожаш баг^лараша котало д^аяла лаьрх^лар Яндананькъан Адамаи Абукараи. Цул совг^ла, дикка къахьийгарашта совг^латаш дала лаьрх^лад. Кхетаче д^ахьорг^йола ди хьакхайка-дергда цаговш», — йоах т^ога бенача хоамо.

«Берригача доакъаш-хошта доккха баркал оал оаха. Аьттув хилба цар дика г^улакхаш кхолла! Х^аране дикача оаг^орахьа хьагойтаб ший болх. Д^ахойодача хана дуккха дика г^улакхаш кхолла аьттув луш, хийла царна д^айихьа яхьаш», — аьлар культурахьа, спортахи йолча Магасерча керттерча моттига кулгал деча Кхоартой Лаьлас.



Берий книжкан ди

ЗіамагІбарашта даь йоазош

Іарчакханаькъан Сали

Бекарга бетта шоллагІча дийнахьа, дерригача дунено дезду берий книжкан цІай. Дуккхача йоазанхошта юкъе, масала, Россе ва 8000 совгІа яз деш вола саг, дукха хилац шоай кхоллам берашта хетабаь баьха е бахаш бола нах. Берашта лаьрхІа яз деш хала да, из да кергтера бахьан. Цу тайпара йоазанхо берий мотт ховш, оамалаш йовзаш, цхьадолча даькъе ше а бер хила ховш хила веза, ханага диллача воккха вале а. Уж тайпа нах дукха нийслуц вайна юкъе.

БоккхагІболча йоазанхошта юкъе а кІезига бар вай къаман берий йоазанхой, тахан а кхы дукха ба ала йиш йолаш бац. Берашта яз деш хиннарех вар Ведажанаькъан Ахмад («Шолжа-Юртара Папур»), Пхылекъонгий Махьмад-Саид («Матрос», «Этии Вутии»), Чакхенаькъан Саид («Энвер», «ШайтІилг», «Селасат»), Гаьгенаькъан Гирихан («Хоза моза»), Хьоашаланаькъан Іаьла («Хьалхара зиза», «Фу ховли, фу довзали»), Дахкилганаькъан ІбрахІим («Кукке денал», «Шутар»), Шеденаькъан Султан («Даде дувцараш»), кхыбараш.

Дувцача книжкаша бераш Іомадора денал долаш, мохк безаш, из лорабе кийча долаш хила. Царех цхьадараша безаболитар къахьегам; болх ца бича, сага вахар маьлхардаха зиза санна долга хетадайттар. КхоалагІдараша ирдора берий хьаькъал, иштта яр Хьоашаланаькъан Іаьлий «Фу ховли, фу довзали» яха пьеса.

ДукхагІдола берий книжкаш вай литературе байташца яз даь. Хьалха уж дукха хиннадеце а, укх тІехьарча хана тоьал дукха арадаьннад уж. Масала, царех да Коазой Нур-

дина, Таймасханаькъан Лейлай, Іоахилганаькъан Заретай, Новразанаькъан Маккий, Хамхой Дауда кхолламаш. Берий ловзараш дувцаш да Мерешканаькъан Султана яз даь книжка. Уж мишта яз даьд, эггара хьалха берашка хатта деза, цар дика да оале, уж лархІа а, эца а, деша а мегаргда. Берий книжкай эггара дикагІбола критикаш бераш шоаш да. Дукха да ала йиш йолаш дац гІалгІай литературе юкъе берашта лаьрхІа даь йоазош. Эрсий литературе а дац уж сел дукха. ДукхагІа берашта яз деш хинна вай заман эрсий поэт вар Михалков Сергей Владимирович. Дукха ха йоацаш аз дийцар цун 110 шу дизарах а цун «Воти Стёпа» яхача кижках а. Иштта зіамагІбарашта яз деш хиннав Самуил Маршак, Маяковский Владимир. Есенин Сергей Іалама йола байташ а го йиш я берий книжкаш тІа. Ала деза, гІалгІай меттала мел яккха байт а дувцар а чулоацаш, «Эрсий классика гІалгІай меттала» яха кхо книжка арадаьнна хиларах. Цар тІа да дикагІдола наьна меттала даь таржамаш. Къаьстта берашта дезаденнарех да Барго Агнияй йоазош. Цар таржамаш даьд Гаьгенаькъан Гирихана. Цо наьна меттала дика йовзийтай эрсий поэтессай уйлаш, сибаташ, метта ирал. Еш вай царех цагІ — «Фонарик»:

«Бийса оттар новкъа дац:
Са «фонарик» дІайовш яц.
Баьцашта юкъе яхаш я из,
Кора тІа, банка чу ягІаш я из.
Цунца бийсан аз сакьерд,
Дийнахьа-м из лачкъа гІерт...
Иштта ба са зіамга седкъилг,
Са «фонарик» — баьццара
седкъарг,
Бус къега са говза чоапилг.
Ма хеталаш, бувц аз оапилг!»

2018 шера ишколе айса хьехача бераша мел язъьай байташи

дувцараші вІашагІтеха, «Сурхо тІара бераш» яха книжка арадаьккхадар аз. Уж дерригаш а 500 мара дацар. Сурхо тІарчеи Эккажкъонгий-Юртарчеи бераша дІайцар из. Цунна юкъедаха йоазош къаьстта царна дезадалар дувзадenna дар, деррига йоазош кхеллараш бераш шоаш хилар. ПхелагІча классера дІаболабenna 9-ча классе кхаччалца бар цунна юкъебахьа къона йоазанхой. Шоай байташка цар дукхагІа хестаяьр нана яр, иштта уж хетаяьр яр Іалама, берий вахара, дешара, бе-беча ловзарашта. Масала, цу тІа яр Белхарой Саидас язъьай «Са нана» яха байт:

«Ма дика, хоза я хьо, са нана,
Ноанал тІа отте е боаккхе
маха!

Сигала лела морх санна пана,
Іемай со хьоца вай мехка яха.

Са нана, хьо елаш бІаргайча,
Седкъий а долалу хьоца дела;
Нагахьа мо хьона чІоагІла

лайча,
Дохк дІадоал, малх ух
лоамашка лела.

Са нана, лоаме хеталу
хьаьна,
Йовзаш бац лоамарой
цхьаккха яккхал.

ХІама дац лаьтта гарга
е гаьна
СийрдагІа, хьоца бахьача
наькъал».

Бакъда, сона хеташ, бераша книжкаш кІезига деш. Духхьал ишколе Іомадераш дийшача долаш дац гІулакх. Цига цаІомадераш а дешаш, метта говзал шаьрьеш хила деза таханара бераш. Соца балха яр эрсий мотти литературеи хьехаш Беларуссера цхьа йоккха саг. Ше берашца е цар даьшца-ноаношца къамаьл деш хилча, цо оалар: дийнахьа ши оагІув йийша а исбахьален литература деша деза

оаш, аьле. Нийса да из-м. Цу тайпарча дешарца мара, мотт дегІаахац моллагІча сага.

— Укх шера масса книжка дийшад Іа? — яха хаттар делча, луш дола жоп бе-бе хул.

— Ший дийшад, — оал цхьачар.

— Со мукъа-м хиннавац, — оал шоллагІчо.

— ВІалла дийшадац, — аьле, мукІарал ду цхьаволчо. Цох а ха йиш я, мишта деш бераша исбахьален литература.

ХІаьта а берий книжка дахаш да, дІахо дІайодача хана из кхы тІа а тоалургда аьнна хет сона.

Эггара хьалха берий теркам тІаозар цу книжкан чулоацамга хьежжа дийхка сурташ да. Нагахьа санна йоазув мел хоза дале а, цунга дилла сурт ийрча хуле, дешашвар дІатотт цу тайпарча балхо. Нагахьа санна йоазув сов хоза деце а, бакъда сурт дика дилладале, цо къайлакхухьа цхьадола йоазон кхоачамбоацараш. Вай мехка дукха ба берашта сурташ дехка ховргдола нах. Царех ба эггара хьалха «Селаад» яхача берий журнала лаьрхІа из болх беш бола Доврбиканаькъан Іашати Пудантанаькъан Дукхазіши. Цул совгІа, гучабувл кхувш боагІарашта юкъера говзанчаш — сурташ дехка Іомабеча ишколе уха кагехбараш. Берашта сурташ дехкаш ба кхыбола гІорбаьнна суртанчаш а. Масала, Хьоашаланаькъан Іаьлий берашта хетадаьча «Фу ховли, фу довзали» яхача книжкага сурташ дийхкар вар Эсамарзанаькъан Заьлмаха. Матенаькъан Ілезе «Дувцараші фаьлгаші» яха книжка хоза кийчдаьдар Боголанаькъан Адама, Йовлой Башира, Цхьурой Аюпа. Новразанаькъан Маккий «Чайтоанг моажі» яхача книжка тІа къахьийгадар, из хоздеш, Новразанаькъан Марета, Цечой

Іамархана, Хамхой Шарифас. Дзовранаькъан Дианаси Чуранаькъан Лейласи къахьийгадар Іоахилганаькъан Заретай «Дошо зама» яхача книжка тІа. Цкъаза нийслу Гиринаькъан ІбрахІима сурташ а. Ала деза, цхьаболча йоазанхоша, сурташ дехкаш, шоай книжкаш шоаш тоадаь хилар. Йоазошка гІолла ала гІийртгар фуд царна шоашта дикагІа ховргда кхьчарел, цудухьа цар чулоацам сурташка гІолла хьагойта а царел дикагІа сага ховргдац, художника къахьегамца кулг шаьрденна уж бале. Цу тайпара хиннав йоазанхо, Іилманхо, хьехархо Дахкилганаькъан ІбрахІим. Ший берашта яз даь «Кукке денал», «Шутар» яхача книжкаш сурташ ше дийхкад цо, кхыметтел мужалташ а ше хьаяьй. Цун из геттара дика вІаштІехьа а даьннад.

Берий книжкаш санна лархІа деза юхьанцарча ишколе Іомадеш дола литературе а метта а книжкаш, къаьстта а «Абат». Нагахьа санна алапаш Іомадеш, царга хІаранега хоза сурташ дийхка хуле, сона хеташ, уж дуккха сихагІа Іомалургда, дикагІа дагахьа дусаргда. Юхьанцара берий саІехам сурташца ба. ХІара байт, дувцар, сихаоалар, шера ханаш — бІаьсти, ахка, гуйре, Іа — хозача сурташца гойташ да ишколе Іомадеча книжкаш тІа. Царех цхьачар тІа болх баьраш вай къамагнах а бац. ХІаьта а из болх ховш, цунца дог долаш баьб цар. Сона во дац аьнна хет «Абата» лаьрхІа дийхка сурташ, бакъда художественни редактора цІи мара, суртанчий цІераш дІаязъьаьц цу тІа. Цар тІара берашта ховргда дешара гІирса фу чудоагІа, шера ханий кергтера белгалонаш малагІаш я, дай баьха гІалаш мишта хиннай, ялатий тайпаш мишта хул, малагІа сомаш, хьаьса сомаш ба вайцига дукхагІа кхебераш, фу чудоагІа оалхазараш, хьайбаш, оакхарий яхача дешашта. Кхыметтел космически кема, «Баунти», когсоалозаш, пилла, инкал, мІара, Іаг довзийт дувцача книжко.

ХІаьта а цагІ ца аьлча далац укхазе. Геттара кІезига да, гІалаташ доацаш, гІалгІай меттала арадувла книжкаш. Иштта хІанад сол дикагІа хов уж арадоахаш болча, яз деш болча наха, цудухьа цар цІераш яха безам а бацар са. Цхьайолча хана, уж эгІазъухаш а моттигаш нийслу, Іа бакъдар дІааьлча. Иштта хила мегаргдац. Берашта язду книжкаш къаьстта а дика, гІалат доацаш хила деза, царех берий догъэккхаргдоацаш. Вай мехкара йоазанхой — уж цхьа дезал да. Нийсадар могадеш, харцахьардар белгалдоаккхаш, машарца баха беза уж, аьнна, хет сона. Цхьаннена цаховр вокхо а оалаш, харцахьа водар хьанійс а веш, барта баха беза йоазанхой. ТІаккха цар берашта язду книжкаш лакхарча боарам тІа хургда. Из да-кх вай кергтера декхар.

Кхузанаькъан Софийя

Цу сагах дукха ала, дувца безам болаш со лела дукха ха яр... Дег чу боча кхееш, лораш йоахаю аз цо глалгай литературе йита-ча сийрдача ларах йола уйлаш. Глалгай литератураца кхоачарле лелаш болча нахах, саг хургвац Малсаганаькъан Увайса Або ца вовзаш. Цох дукха яздыд укх газето, дувцаш латт телевидене гюлла. Сай дег чура цу дог камаьрша хиннача сагах гулдаьр, дувца лов сона тахан. Сона-сайна мара йовзаш йоаца цена, хоза уйлаш я са цу йоазанхочунца ювзаенна. Мишта вайзар сона Малсаганаькъан Або?.. Хьалхарча курсе деша ягаш, студентка яр со, цхьан ахкан сайран глалгай пачча-хьалкхен телевидене гюлла, боккхагболча къаман йоазанхоша литературе къахьега болабеннараш, йоазанхо хила безам болаш яздыд бараш гулбу, аьнна, хозача хана. Сов гадгьяха, се яггачара ураийкхар со. Поэзеца, прозаца къахьегаш, глалгай меттала йоазош дарца чоагга безам сомабаьнна, кхесташ яр со цу хана.



Айса язьяьчарна юкьера, сайга хьатгача, дикагга я аьнна хета байташ ийца, яхар со цу кхетаче, сайх цхьа доккхача ираза нана хеташ. Дукха йоазанхой бар влшагкхийтта.

Царна юкье ваглар Малсаганаькъан Або. Со санна болалуш болча литератораша шоай байташ ешар, боккхагчар дийшачун мах бора. Ю мел дийшачох, ер иштта дац, из иштта яздыд йиш яц, яхаш, цхьа клеэзига бирсо хоадам берашта юкье, Малсаганаькъан Абойна йоазошта юкьера дикадар, хозадар кородоаглар. Цу хана-м аз кхетадацар уж хламыш. Хлетта ваха волалуца хана, дунен клоаргаленах хлама ховш хилац.

Хланз уйла ю аз цун. Вай къаман юкье оалаш да, яздыд волалуш вола саг, когаш даха гертгача берах тара ва, аьле. Фуд цу деша маан?.. Хлетта литературе чувьаннача сагаца гюжа, бирса, ше леладечох цун догьэккхийта тарлуш дола къамаьл де йиш яц, яхилга да из. Из дар Абос лораш хиннар. Длахо, из саг вовзаш, аз кхетадир цун нигат, уйла. Вай къаман цхьан йоазанхочо, цунгара пайда эца яха йолаш, дийцар сона. Дог човхадеш къамаьл де йиш яц, йоазош де волалуца сагага. Хинна вьаннача йоазанхочун къахьа дешо хоадабе йиш я, хлетта мара хьабеллуш боаца къонача литератора никь. Из уйла ший дег чу лораш, длаводарех вар Малсаганаькъан Або. Чувахача, дикка дийша тохаргда аз хьа йоазув, аьнна, шийца дладихьар цо литературан вахаре эггара хьалхара гга боаккхаш аз яздыд дувцар. Дог ураотгадеш, айса хьаййцаца навкъ тла майрал чуйоссийташ, цо давча клядача къамаьло из никь маьршабькхар сона. Цул тлехьагга хьакхайкадир, Малсаганаькъан Абос «Литературни глалгайче» яха эггара хьалхара вай къаман журнал хьакхеллад, аьнна. Цу журнале шоай балхаш хьачутела тлехьехаш бар

Глалгай литературанна ший дог дладенна саг

Беркате лар йита длавахача хьехархочох дола дош

къона литератораш. Айса мел яздыд ийца, глетгача санна яхар со, Насарерча культуран цлагга хиннача цун редакце. Влалла а дицлургдац сона из ди! Цхьа ший тайпара дега йовхал йосаеца кабинет коректораш баглар. Хоза, безаме тлайица, маггаьккха, йоахайр со. Цхьацц ухаш, хьагулбелар йоазонца хьоашал тессараш. Хьакхайкадаьдар, хлара бетта хьалхарчеи тлехьарчеи ерача дийнахьа цига влшагбетталуш, кхетачеш длакхухьаргья, аьнна. Хьачуваьнна Або, хларанега хоза йистхулаш, чакхваьлар. Сона йотлакхьача, «аь, вай тоабан юкье керда хьаьша гучаваьннав», аьнна, велакьежа, моаршал хьаттар. Юдешал йайха яздыд, цо аьлча, сай цхьа дувцар деша йолаелар со. «Гарт-гарт», яхаш, детталу дог хьахозар. «Ла эрсий меттала даь йоазош дийшадар аз, бакьда, влалла дага а хиннадац сона, глалгай мотт хьона иштта бляхий лебе хов, аьнна. Йайха мел яздыд наьна меттала яздыдахь! — аьлар Абос, со дийша яьлча. — Хлара вай гуллуца дийнахьа, хьехаргва со хьа кердача произведе-нега. Хьа ца йоагаш, ле дага ма дохалахь», - аьнна, накьяьккхар со литературанна ший доккха дог дладенна хиннача цу сага. Сона каст-каста дага-ух уж ханаш! Влалла а дицлургдац са дега, тхоаш цига гуллуш хинна денош! Ма ха яр-кх хьона из, къахьегамах, глалгай метта-царча безамах ййза! Пхьилекьонгий Махьмад-Саида, Малсаганаькъан Абос ладувгаш, хларане ше яздыд керда поэзи,

проза ешар. Юкье хувца дезар, йотлатоха дезар хьалхадоккхар цар, безаме хьехар деш. Гетта бодача мозо теха ткьам хозарг-болаш, сатийна хулар цу чу. Оаха ю мел хьекхача къоала-мах доагга сом, кийчча дладилле уллаш хулар тха кулгалхочунга. Хлетта литература довза волалуш волча сага цхьа доккха хлама хетар, ше баьча балхах цхьа хлама оттадича. Ма чоагга нийса леладора-кх цо из гюлакх! Цхьавола саг шу даьккха хьавеча а, цунна доаглар цунга хьешаш уллаш хулар. Оаха леладер, тхона кхы а чоагларга мерздалийта герттар Малсаганаькъан Або. Хьайийллар цо «йоазанхочун говзала ишкол» яха моттиг.

Ва, ма длаьхий дар-кх тха дегаш! Цаккха а саг човхавеш, сага дог дохадеш, йоазонах цун догьэккхийташ цо хлама оалаш хазанзар сона. Ма боча вар-кх тха из саг! Из вар, дукха къахьийга, «Дошо къоалам» яха республикански яхьаш влшаггьехкар. Из дийна волча хана, цхьа шу дладанзар цо уж дла ца хьош. Зал ййза адам гулдийя, котбаннарашта эздий совглаташ декьаш, длакхухьар из болх. Ма хоза сурт дар-кх из! Або длаваларца, длаьлар уж яхьаш а, кхы саг оарцагга ца воалаш. Оаха, яздыдча наха, бера къоалам Юбиллар кхераш, ший мел бола низ ураоттабаь, дуккха рузкъа доадеш, лийлар из. Хланз а лерге латт сона цун дешаш: «Яздыдахь, яздыдахь! Къоалам Юбилла дага ма дохалаш! Глалгай меттала яздыдахь! Эрсий меттала яздыд-м эрсий шортта ба. Вай къаман литература эггара лакхагга долча лагга

тла даккха дезаш да вай. Хлар денна толамаш доахаш дладеха деза вай», - оалар цо. Из тайпара ший къамах, меттах, цун кхоанарча денах дог лазаш, еррига уйлаш цу хламах ййза саг вайна-вацар сона.

Цхьа тамашийна низ, безам, йовхал Дала дег чу елла саг вар Або. Моллагчунца бувца мотт болаш, дог сомадаккха ховш, ший беркатеца къамаьлаца дегаш дошадеш, йоазанхо вар из. Журнала хлара номер ййза, керда даь йоазош хулар, из волча хана. Массехказа деша догьотгача хьале дар журна-ла гюлакх цу хана. Яздыд дог доаглар-кх массане. Сатассалца ягаш хулар со хийла, керда йоазув кхоллаш. Айса из дешаца хана, сай хьехархочун доагарг-дола бларгаш, айса леладечох цо дергдола доаккхал духьаль-оттар сона. Кляьдалар яхар влалла фуд а хацар тхона-м. Ден а бус а къоалам шершабе кийча вар-кх тхох хларавар. Цунгара, Малсаганаькъан Абойгара, дар из деррига! Везачунна доттагга а, хьехархо а, новкьост а, да а хинна длаьттар из. Хланз аз кхетаду... Сайна, яхаш, чухьекхарех, ший ворда хьалтлаьлчя, кхы длаходолчунна сагота боацарех, вацар из. Цу хана а тахан а вайна гонахьа шортта болаш бакх, шийна аьттув бар леладича, кхы хламанца бала боацараш, дладорчарех, къамах дог цалазараш. Або яхь йолаш саг вар! Денал долча сага кер чу мара хошаргийи яхь?! Дагадоагга сона, керда заняти длахош дагаш, цхьан хламан тлагюлла аз ловца баьккхача, лалаьмате чехка

хланз из йайха аьннар длаьздийя, сога хьадалахь, аьлар цо. Сайна дас, нанас, даь-нанас оалаш мел хеза ловцаш, яздыд, дладелар аз цунга.

Глалгай къаман фольклор яхача, Москва арадоалаш хиннача, 600 оаггонах латташ хиннача кердача книжканна юкье-дихьар цо уж, са цли длаьзьеьш. Глалгай меттацара цхьа хлама ца дайта герттар из. Герттара могаш воацаца хана а, цлагга саца ца тугаш, из цу балха хьаиха дагадоагга сона. Малсаганаькъан Або санна денал, яхь йолаш, наьна меттах дог лазаш, цун хламанна ший тлехьара низ Юбилла а, из тоаде гийртгача йоазанхой хьинарца тоаеннай вай литературан моттиг. Тхьовра лаьтгача халача, бирсача ханашкара вай мотт цабовш арабалар, иштта болча наьха хьинарах да! Аз тахан майрра оал из! Тахан хеталу сона, ма дукха хлама тоаденна хургдар-кх, из волаш валаре, аьнна. Цо лелаяь «Дошо къоалам» яха яхь а из длаваларца длаьлар... Влшагбетталуш хиннараш а дла-хьа къаьстар. Дуккхачар дегашка цу хана цо Ючудиллар-м дахаш да, тахан цар пайда а эцаш. Беркате навкъаш кхоллаш ваьха саг ший тайпара хул... Сийрда, цена, беркате лар шийна тлехьа йита длавахар Малсаганаькъан Увайса Або. Эггара хозаггюлчя ялс-мален бешамашка хилда цун цигара вахар! Цох яздыд хьо этгача, тлехьара тладам оттабе хала долаш, длаьхий истори долаш саг-м вар. Цо мел оалаш хинна хлара дош, дошо глала хинна даха дисад са дег чу.

Нах безаш ваьха лор

Йоахашканаькъан Османа Йалаудина 85 шу дизад

Гарчакханаькъан Сали

Вай мехка дукха ба къаман юкье а цул араьха а бовзаш бола нах. Царех цхьачар тлемашка денал гойтад, вокхар зуламхой наькъаш дийхкад, кхоалагIбараш лакхача даржашка кхьаб, иштта кхы дIахо а.

Къаьхьегамца сийле яккха гIалгIай вай бувца айттача, царна юкье хургьяр аьнна хет сона гIорваьнна хиннача лора Йоахашканаькъан Османа Йалаудина цIи.

Тахан из сона дагавохар ший белггалара баьхан долаш да. Укх деношка цун 85 шу диза хургар, нагахьа санна хIанзалца ваьхваларе. Из вар вай мехкадаха хало лайнача а къонал гаьнарча Казахстане дIайихьача а ноахлах цаI. Нана хIирашка хиннай цун, Жюри яхаш цIи а йолаш. ХIаьта а мехкаваьккхача ший маьрах, дезалах ца къасташ, хала а дIаьха а кхойтта шу даьккхад цу денал долча кхалсага. 1938-ча шера ваь хинна Йалаудин ялх шу даьнна мара хиннавац, вай мохк бохабеш.

Кьона волаш, лор хила дага хиннавацар Йалаудин, цунна геттара дукха ийизарех яр геологоразведчика балха говзал. Ишкол яккхача цига деша отта лоархI цо, бакьда чакх ца волаш вус. Ший бларчча шу доа ца де, медицински факультете дIачулу цо каьхаташ, лор хила аьттув а боал. Ше хержа болх толамца кара а берзабий, къаьхьегамца юкье дIайолау цо Казахстане Кустанайски областа Урицкий райо-

нерча больнице. Цига болх бу цо 1957-гIа шу хьатIакхаччалца. ЦIавеначул тIехьагIа цо къаьхьег Наьсарен районерча больнице, дукха ха ялале эггара дикагIболча гIалгIай лорех цаI санна вувцаш хул Йалаудин. Цхьан юкье Туркмене дIавахе, цига къаьхьегаш хул. Лор вайзаца цигарча наха хIанз а вицвеннавац йоккха кулгаговзал йолаш хинна хирург. ХIаьта а дог ший мехка дар цун, цудухьа цунцарча безамо цIавоалаву Наьсаре.

1974 шера вайзар сона Османа Йалаудин. ХIара дийнахьа бIаргагора сона цо унахошта дарбаш мишта ду. Когаш кагденарашта, чоалхне йола Иллизова аппарат оттайора; чура лазараш дараш этIабор; доагам дарашта тIера цIока сихагIа меттаоттаргдола хIама дора. Бус чувача салаа ха хилацар цунга, хала унахо воалавий, меттара гIоттавий больнице волавора. Дийнахьа-м цунга Йоха минот а хилацар. Шелг санна дукха адам латтар из волча. Мелла ше кIаьдвеннавалеле а, унахошта товрала, цкъаза царца бегаш бе ха корайоагIар цунна. ТIехьарча хана из хилар, республикан больницерча хирургически отделе-нена кулгал деш. Из болх толамца беш, шийна хьалхашка латтача декхарех дика лоархIавеш, йIаьхха ха яккхар цо. Цо деш дола дика хIама гуш дар массаболча гIалгIашта а гIалгIай боацарашта а. Цудухьа 1999 шера 3 августе Б. Н. Ельцин яхача пачахьа ший амарца «Российски Федерацие гIорваьнна лор» яха сийлен цIи елар вай мехкахоца.

2003 шера цунна лу «Къа-



хьегамца ветеран» яха цIи, хIаьта кхы а цхьа шу даьлча (2004) Османа Йалаудина лу вай республике эггара дезагIа лоархIаш дола пачахьалкхен совгIат, «Карахдаьннарех» яха орден.

Таханарча дийнахьа цун цIи даим дийна лоаттаеш да цхьаькха цхьа хIама. Цо болх баьча гIалгIай керттгерча больницах Йоахашканаькъан Йалаудина цIи тиллай.

Йалаудина фусам-нана Аьлтий-Юртарча Малсаганаькъан Рашида Раиса яр, цо ваь Арсмаки Зураби яхаш ши воI ва цун. Уж кхийна а вахаре шо-шоай моттигаш хьалаьца а дIабахаб.

Османа Йалаудин кхелхав 2009 шера октябрь бетта 17-ча

дийнахьа, бакьда цун балха говзал яха йисай цунна уллув лаьттача къонабарий вахарца. Из вайцара къасталехь массехк шу хьалха, цунца къамаьл деш, шозза-кхозза яхар мо вIашагIкхетар хилар са. Кхыча лораша пхе-ялх тайпара молхаш язъеца лазара, аттача наькъаца дарба де ховш саг вар из.

— Ай, из-м доккха лазар дац, зелёнка дIахьакха мара езац хьона? — оалар Йалаудина. Цо хьийхачох дарба а хулар.

Эггара тIехьа са цунца хиннача къамаьла юкье, Йалаудина аьлар, кIеззига мукьа ха хилча, медицински Илмай доктора дисертацие дIачакхьаккха безам болаш ва ше. Бакьда цу тайпара

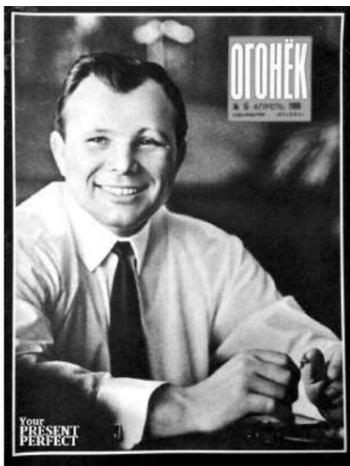
ха цунга хилар мотташ вац со, хIана аьлча хирурга дарба эшаш мел вола саг из волча кхача гIертар. Оалаш да, лора шийца ялсмала виги йиш я ийс саг, из бокьонца бакьдале, цу тайпарча лорашта юкье Йоахашканаькъан Йалаудин хургва аьнна хет сона хьалхарча мугIарашка. Тахан цун цIи лелаеца больнице къаьхьегаш ба, лора цIи а сий а лакха лоаттадеш бола нах, зIамагIбола унахциенон болхлой. Цар дика кхетаду аьнна хет сона, малагIча, хьан цIерагIча больнице шоаш болх бу. Мишта бе беза цар болх? Цу хаттара жоп луш, арга аз, наха раьза хургболча тайпара бе беза. ТIаккха Османа Йалаудин а хургвар царна раьза.

Дега йIовхал тела тептар

«Огонёк» яхача журнала 100 шу дизад

Гарчакханаькъан Сали

Вай мохк дунен ийслагIа дакъа долча хана, геттара цIихеза дукха журналаш дар эрсий меттала арадувлаш, наха къаьстта дукха дезаш хиннарех дар «Унахциено», «Нева», «Заманхо», «Ахархо», «Болхло», «Журналист», «Керда дуне», «Дон», иштта кхыдараш. Царна юкье



а белггала, лоархIаме моттиг дIалоацаш дар «Огонёк». Тамашийна хIама да, укх шера вай къаман «Сердало» газета а дуз 100 шу, цун ханара да дувцаш дола журнал а. «Огонёк» кхелла хиннад 1923 шера, хIаьта вайна ховш да-кх къаман газета хьалхарча номер цу шера 1-ча мае араьыннилга. Щераш я цар вIаший тара, йоагача цIерилго а лу сердал, цул совгIа йIовхал а лу. Уж декхараш кхоачашдеш, наьха сапаргIатадоаккхаш, дуккха кердадар: политика, культура, литература — довзийташ хьаденад мехка гIордаьнна тептар.

Цун оагIонаш тIа йоазонна кепа тоха сел атта а дацар, хIана аьлча цун боарамга кхоачаш дика а наха дезалургдолаш а хила дезар цун оагIонаш тIа кепа тоха йоазув, вахарах-леларах из дале а, йоазанхой кхолламашца дувзаденна из дале а. ЗIамигача къамий викалашта къаьстта хала хулар цунга кхача, хIана аьлча

йоккхийча 15 республиках лаьттача Советски Союзе дукха хIама дар цу тIа кепа тоха мегаргдолаш, цун оагIонаш мукьа ца юташ. ХIаьта а вай къаман цхьацIаболча викалий аьттув баьннабар наха чIоагIа кьердаш долча журналага гIолла шоаш дIабовзийта. Уж дуккха а хила тарлу, бакьда сона дагадоагIаш, цун оагIонаш тIа шозза мара гIалгIай къам довзийташ йоазош хиннадацар. Из дар 80-ча шерашка. Поэт Вешкаранаькъан Мухьмад Москве хиннача къонача йоазанхой XVIII-ча кхетаче (цхьачар съезд а оалар цох) дакъа лаца вахавар. Цига вайзавар цунна эрсий поэт Чуев Феликс. Хетаргахьа, цун семинаре кхачавар Мухьмад, кхетаче йолча деношка. Цигара цIавена дукха ха ялале, Чуев таржам даь гIалгIай поэта байташ араьалар «Огонёк» яхача журнала тIа. Из, сога хьаттача, къонача поэта боккха толам бар.

Цу журнала вийца шоллагIа гIалгIа вар Гуцаранаькъан Савар-

бика Михаил. 2021 шера тов бетта араьыннача «Огонёк» журнала ялх оагIон тIа яр Бухаркова Ольга цунгара ийца интервью. Цул совгIа, тептара мужалта тIа лаьттар а вай мехкаочун сурт дар. Журналага гIолла кхы дикагIа дIавайзар Саварбика Михаил, хIана аьлча, духьал из ше вийца ца Iеш, цун даь-да, да, дезал, бизнесмена леладу балха гIулакх дийцадар цу тIа. Из журнал аз леладу 22 шу даьннад.

Цхьаькха цхьа моттиг йицлуц сона, цу журналага ювзаена. Шолжа-ГIалий тIа вахача хана, В. Ленина урами Пионерскибаре вIашагIкхетача саьн тIа яр газеташ журналаш докха киоск. ХIара Гуйрийна балха водаш, цу чу керда фуд хьеже мара водацар со. Киоска чу каст-каста хулар «Огонёк» яхача журнала юхедулар (приложени), цун а яр журналар санна цIи. ТIаьрьюкь миссел мара доацача цу тIа каст-каста кепе еттар вай боккхача мехкарча дикагIболча йоазанхой кхол-

ламашта: байташта, дувцарашта, и. кх. дI. Тетрадь мо диткьача цун хIара номер эца хьожар со, тIакхача вIаштIехьадаьлча. Са книжкашта юкье латтар уж, дукха Iайнадар уж цу тархен тIа. Цхьан дийнахьа со волча хьоашалгIа баькхача поэташта юкье вар Вешкаранаькъан Мухьмад. Са книжкашка хьежаш лаьтта, аьлар цо:

— Сали, аз аьнна цхьа хIама лургдий Iа сонат?

— Лургда, вIалла дала йиш йолаш дале-м? — жоп делар аз.

— «Огонёк» журнала юхедулар да сонат, — аьлар Мухьмад.

— Из хала де дезаш хIама дац, дIахьо, — аьлар аз.

Духьал цхьан Мухьмад дезаденна а ца Iеш, дуккхача наха хоза хеташ, цар дешаш дар журнала юхедулар.

Журнала хьабенар бIаьха никь ба, 100 шу яхар бегаш бац. Цун журналистий аьттув балар лов, наха хоза хетаргдола йоазош кхолла.

Ханаш хувцалуш йоагІа

Юртар вахар

Батайнакъан Хъва

Вай республикан Наьсарен района довкъашка улл ГІайрбика-Юрт. Из Іойиллай эзар бархІ бІаь шовзткъа шоллагІа шера. Юрт Іойиллар ва аьнна, белгалваьв инарал Малсаганакъан ГІайте ГІайрбик. Цигара хъайоагІаш я юрта цІи а. Ер юрт мара кхы цхъаккха юрт яц, кхыча юрта чуйоагІаш. ГІайрбика-Юрт чуйоагІа Долакха-Юрта, Наьсарен района чуйоагІаш хинна а ца Іеш. Юххъанца, Іойиллача шерашка, ялх бІаь саг вахаш хиннав цу юрта, кхы дукхагІа нах бахаш яц из тахан а. ЗІамагІчарех лоархІаш я. Вай къам СибрегІа дигача хана, юрт хинна лар а йитаьяр укъаза БІехача ГІозаро. 1842 шера Малсаганакъан ГІайте ГІайрбика, паччахъа Іаьдал лаьтгача ханашка, совгІата денна дика лаьтгаш да, яхаш, дувц уж. Йийкхача хана дІахъежача, дукъ тІара го йиш я Буро, МагІалбик.

1864 шера из ваьхав, ший доалахъа дукха доахан а долаш, укх юрта. Бакъда тІехъагІо из Яндаре ваха дІавода. Юртхоша яхачох, Долакха-Юртар нах а баьхъаб ГІайрбика-Юрта. Уж шоайла гаьна ядац. Хозача моттиге улл ГІайрбика-Юрт. Цу хана а нах укхъаза баха Іоховшара бахъан хиннад, хъун йисте уллаш хилар, цул совгІа, массехк хъаст боаллаш моттиг а хиннай ер. Эггара дукхагІа вахаре эшар укхъаза

хиларо наьха безам тІаэзаб. Цу ханашка е газ а, е хий а, е сердал а мича хиннай. Цудухъа шоашта дахча хъатІада моттиг а хий а хиларах, Іохайшаб нах. ДІаьхача ханашка юахъежача, вай дай чІоагІа халонаш озаш баьха хилар хоалуш хул. Массанахъа санна укх юрта а хиннад иштта. Малхара кашамаш хиннад юрта йисте, хъун оасашка. «ХІанз а тІехъа ихад, цох тамаш еш, цу моттигага хъажа тха юртар бераш», — яхаш дувц юртхоцо Ховтанакъан Ахъмада.

Вай къам мехкадъаккхача хана, ер юрт нахах ІоцІенъь хиннай. Бакъда нах юхамехкабаьначул тІехъагІа, Пригородни районера цхъайолча юрташка, хІанз санна хинна хургда-кх из, нах цІабахар нисткъала хиннад. Цудухъа укхъаза лаьтта а лаьца, хъалхарчарца ваха хайнав Батайнакъан Султан. Цул тІехъагІа, кІезиг-кІезига боагІаш нах хъатІабоагІаш, юрт хъалйизай.

«Цхъа ткъаьх саг вІашагІкхийттав юрта. Цу хана мехкдаьтта доаккхаш моттигаш хиннай юрта йисте. Бийсан араваьлча, лампаш йоагаш санна еррига аре сийрдайоалаш хиннай, мехкдаьтта цІера ала турбашкара урагІуьхаш. Вышкаш латтар укхъаза», — яхаш, дувц Ахъмада. Уж ханаш-м сона а дагайоагІа. МагІалбик йолчахъа ГІулакх нийсденна со тха нанас шийца югаш гІадйодар со, сай царга хъажа таро хургйолга ховш. Иштгал чІоагІа тамашийна яр из сигала урагІуьха йоккха

цІи. ТІехъагІо-м ма кхетий цун бахъан малагІа да. Уж ханаш яр цо сога йийцараш.

Цу хана 300-500 кубометр мехкадаьтта (цхъан кубометраца ялх совгІа баррель я) доаккхаш хиннад цу моттигера ден-бус. Хала ханаш хиннай цу хана нах баха хайшараш. Цхъаккха вахара таронаш йоацаш, газ, сердал, хий доацаш, машенаш ца лелаш, никъ боацаш, ишкол, тикаш йоацаш, геттара а чоалхане ха хиннай из. Бакъда вай нах массаза а, кхера тІа Іоховшабой а, баха хъожаш хъабоагІа. Хетаргахъа, халонаш яле а, шоаш хъадаьр лорадеш, къахъегамца аттонга кхача гІерташ, шоай доалахъарчох хъурмат деш, баьха хургба-кх уж.

Наха, шоаш цІенош деш, хуь кхихъай, из ураувтгаеш хъалъь ишкол хиннай юрта бераш деша ихар. Из а йиьлагІа классага кхаччалца мара хиннаьц. ГІайрбика-Юрта цхъан къоаночо дийцар из. «Йиь класс яккха даьлча, бераш Наьсарерча интернате дІадига дезаш хулар, дІахо дешаргдолаш. Цхъабарий, цхъа ираз хъайзе, цига гаргара нах бахаш хилча деша таро хулар, дукхагІбараш интернате багІар. Со-се ва-кх, Юкьерча Ачалкхерча наькъаш вІашагІкхетача моттигера ваьле, укх юрта чуваллаьца гІаш никъ баьр», — аьлар цо. Иштта дуккхабараш а ихаб. Нагахъа болхлой боалабеш машен йоагІаш нийсълча-м, наха боккха хъаь хулаш хиннаб. Эггара хъалха ГІайрбика-



Юрта асфальт биллар 1972 шера, цул тІехъагІа, кІезига кІоагаш дІакъовла дийзадеце, кхы кулг тоха а дийзадац. Советий Іаьдал лаьтгача ханашка, иштта чІоагІа дора хъадеш дар, яхаш, доаккхал ду юртхоша шоай наькъах хІанз а.

1999 шера хий а чудиллад ГІайрбика-Юрта. ХъунагІара дахча доагадеш дикка Іазап лайначул тІехъагІа, 2007 шера газ а чуйиллар юрта. ДІахо дІадоладелар сийрда вахар. Таханарча дийнахъа ГІайрбика-Юрта хъалдаь маьждиг да, тиша яле а, деррига бераш деша ухаьш ишкол я. Амбулатори хъалъьй, лораьта болх бе а нах тІаэца а моттиг я, кхыметтел лоалахарча Долакха-Юртар лораьш а боагІа укхъаза, цхъайолча хана, нах тІаэца, могаьшал тоае. Дийнахъа кхозза Наьсаре йодаьш автобус а я.

Шоай юрта тика, администраци я, мел дийцача а даь даьннар-м гуш да, таронаш хувцаеннай дикача оагІорахъа. Иштта го йиш я хъалдаь докхий боахамаш. Хозача кирпичках яь карташ, дикагІйола коанаІараш. Массехк шу хъалха яцар из таро, укхъаза бахача нахага. ХІанз паргІато яьннай, кІезиг-дукха дІа-юха хъайна, хІама хъаде безам болчоа. ТІаккха укх юрта бахархой да-

иман къахъегаш хъабаьхкарех ба.

Цунга хъежжа, шоай вахар а тоадеш боагІа. Юрта виь фермер ва. Цар шоай доалахъа дукха хъайбаш леладу. Юртхошта а царгара пайда боал, иштта Іаьдала дІачудала маша хул, хъайбашкара хъадаьккха, цІена, маьха чухънахъа. ХІаьта а массанахъа санна кхоачамбоацараш да укхъаза. Цкъа-дале, берий беш яц, из ца хилча, ноаной балха баха йиш яц. ТІаккха балха воацача сага юрта ваха хала ма дий. ШозлагІа-дале, спортаца дакъа лоацаш хургдолаш, берашта хъаь моттиг яц. Тахан къаьстга кагирхошта ца хилча даргдоацар да из. Ишкола а кердаяккхар дезаш бар юртхой, хІана аьлча бераш а ІотІакхийттад, хъалхаръяр тиш а еннай.

Цхъаьца кхоачамбоацараш ца нийслуш-м хилацар юртар вахар, хІаьта юрт ше гаьнарча моттиге уллаш хиларах, дукхагІа совдоалаш а хул вахаре эшараш. Бакъда цхъа барт болаш, дика-во декъаш, кега ца луш, шоайла безаме, во денача ди-бийса ца къовсаш цхъана латташ, хъабоагІа цигара нах. Юххера, вай укх дунен, вахара маІан деций барт-цхъоагІо хилар? Из ГІайрбика-Юрта бахархоша чІоагІа лораду дош да.

Іалама унахцІено лораю гІончий

Дунен халкъашта юкьера оалхазарий ди

Іарчакханакъан Сали

ХІара шера бекарга бетта 1-ча дийнахъа дерригача дунен тІарча адама дезду оалхазарий ди. Цу бетта цІи а вай меттала оалхазара цІи нийсъленай, цо кхы тІа а хозду дувцаш дола цІай. Бекарг эрсий меттала кукушка оала оалхазар да. Вай мехка дукха а тайп-тайпара а бедар йола гІетта дийнаташ хиннад, хІанз а да.

Хъунашка а арешка а бІаргаго йиш я лоамарочун кура новкъост аьрзи, жалкъорг, чкъорг, новцІолг, хъаргІа, хъазилг, чъовка, алкхашк, лекъ, акха котам, чІагарг, иштта кхы дІахо а. ТІехъарчох дукхагІа дувца безам бар са. ЧІагарг геттара деза лаьрхІа оалхазар да. Эггара хъалха из дувзаденна да, цо Пайхамара (с. І. с.) кер чу баха бІехал хъалбаккха ГІо дарца. Дуккхачарна ховш да

из дувцар.

Пайхамар тхъайса уллача заман чухъа, цун кер чу баха хиннаб бІехал. Цхъаккха дича а хъалбала тугаш хиннабац из. ТІаккха чІагарга аьннад йоах цискага, аз хоза илли аргда хьона, со фу оалхазар да хар духъа из хъалъарахъежача, мІара тессе хъалбаккхалахъ из. ДІадоладаьд чІагарго ший тамашийна илли, из фу оалхазар да ха дага болаш, хъалъарахъежаб текхарг. Циско, цу сахъате мІара тесса, эзза хъалбаьккхаб из. Цу хана денз, бусалба наьха чІоагІа боча да из оалхазар. Цхъаккха а да цох дувцаш: дуне, сийна ала баьнна, доагаш латгача хана, хъазилг денад йоах цу цІер тІа кхосса мергІилг дахъаш, из цІи кхы а чІоагІагІа йоагаргйолаш; хІаьта чІагарг ший къамарга чу бетта хи къург бахъаш денад йоах, из цІи дІайоае дагахъа.

ЧІагарга вахар довза гІерташ цхъаьца йоазош а

дийшад аз. Вай хъунашка, юрташка, шахъарашка ягІаца гаьнашта чІоагІа гІо ду цо. Духъал цхъан аькки 750 эзар садоалла, вайна а Іалама а зе деш йола хІама юь йоах чІагарга. Из цхъан чІагарга юь, дунен тІа мел долча чІагаргаша юараш дІалаьрхІаца, царех эзараш тоннаш хила мегар. Вешта аьлча, вай Іалама дарбаш деш дола, цун унахцІено лораеш дола лораьш да уж.

Вай багахбуьцамо а дикка хестадеьш, белгалдаьккхад чІагарг. Цунна хетадаь шиь берий илли да, цаІ — дІаьха, вож — лоаца. Маца доахаш хиннад бераша уж иллеш. БІаьсти хъаьнна, чІагарг цІакхъача, цун бІена кІал дІаайтте, «ЧІагарг, чІагарг» яха илли оалаш хиннад цар. Из хиннай мехка йІовхал тІаена хилара, бІаьсти ялара белгало:

«ЧІагарг, чІагарг,
Хъо мичара доагІа?
— ХъунагІара доагІа.
— Хъо мича яхар?»

- Догаро тийдар.
- Диг мича дахар?
- Хила дежар.
- Хий мича дахар?
- Нохаро мелар...

Кхы дІахо ца дийшача а, из дагадохаргда аьнна хет сона, гІалгІай мотт Іоабеш, ишколе деша мел ваьгІачоа, хІана аьлча из 5-ча классе Іоаду итташ шераш да.

Цул совгІа, кхы дукха хІамаш да вай къаман цу тамашийнача а хозача а оалхазарца дувзаденна. Бежана кога

кІалхарча даькъах «чІагарг» оал; тайжжа, йоккхача чоалпашца делхача лайх «чІагарга лоа» оал, гІалан топа Іургех «чІагаргаш» оал, ландыш яхача зизах «чІагарга кІа» оал. Иштта хаоттам мишта хургба а хъахайт чІагаргаша.

Нагахъа санна уж лаьттан тІа геттара лоха лелаш хуле, догІа делхаргда оал. Вешта аьлча, оалхазараш сага тешаме новкъостий да, цудухъа уж доаде мегаргдац, лораде деза уж.



в аукционе — 31 марта 2023 г. с 09:00 по московскому времени.

5. Дата окончания приема заявок на участие в аукционе — 21 апреля 2023 г. до 18:00 по московскому времени.

6. Время и место приема заявок - заявки подаются круглосуточно в период с начала приема заявок до окончания приема заявок через электронную торговую площадку «Сбербанк-АСТ» в соответствии с порядком, указанным в настоящем извещении, размещенным на официальном сайте Российской Федерации для размещения информации о проведении торгов (www.torgi.gov.ru), и на сайте ЭТП «Сбербанк-АСТ», а также в соответствии с регламентом ЭТП «Сбербанк-АСТ».

7. Дата, время и место подведения итогов приема заявок на участие в торгах — 25 апреля 2023 г. в 10:00 по московскому времени по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Победы, д. 3.

8. Дата, время и место проведения торгов (подведения итогов торгов) — 27 апреля 2023 г. в 10:00 по московскому времени на ЭТП «Сбербанк-АСТ».

9. Правовое основание для проведения торгов и правовое регулирование:

Настоящий аукцион проводится в соответствии с положениями Гражданского кодекса Российской Федерации, Федеральным законом от 16 июля 1998 г. № 102-ФЗ «Об ипотеке (залоге недвижимости)» и иными нормативными правовыми актами Российской Федерации, а также регламентом электронной торговой площадки, размещенным на сайте www.utp.sberbank-ast.ru в подразделах «Информация», «Регламент работы УТП», «Инструкции», «Информация по ТС», «Регламент ТС», «Инструкции по работе в ТС», иными локальными документами ЭТП.

II. Сведения о выставленном на торги имуществе

Лот № 1 заложенное недвижимое имущество должника ООО «Роза»: нежилое здание (производственный цех), общая площадь 480,80 кв.м., кадастровый (или условный) номер 06:01:0300002:535 и земельный участок площадью 2500 кв.м., кадастровый номер 06:01:0300002:181. Место нахождения имущества - Республика Ингушетия, Малгобекский район, с.п. Южный. Начальная цена продажи - 12 600 000 (двенадцать миллионов шестьсот тысяч) руб. 00 коп. без учета НДС. Сумма задатка - 500 000 (пятьсот тысяч) руб. Шаг аукциона - 100 000 (сто тысяч) руб.

Основание для продажи - постановление ОСП по г. Магас УФССП России по Республике Ингушетия Мархива Р.М. от 20.02.2023 г. №2195.

Лот № 2 заложенное недвижимое имущество должника Султыговой Л.А.: земельный участок, общая площадь 1000 кв.м., кадастровый номер 06:05:0200002:1058. Место нахождения имущества - Республика Ингушетия, Назрановский район, с. п. Плиево, ул. Ачалукская, д. 38. Начальная цена продажи - 650 000 (шестьсот пятьдесят тысяч) руб. 00 коп. без учета НДС. Сумма задатка - 30 000 (тридцать тысяч) руб. Шаг аукциона - 20 000 (двадцать тысяч) руб.

Основание для продажи - постановление СПИ МОСП по ИОИП УФССП России по Республике Ингушетия Гандалоева М-Б. И. от 07.02.2023 г. №1673.

Лот № 3 заложенное недвижимое имущество должника Нальгиевой Л. М.: квартира, общая площадь 54,1 кв.м., кадастровый номер 06:05:0100009:1598. Место нахождения имущества - Республика Ингушетия, г. Назрань, ЦАО, ул. Московская, д. 9 кв. 11. Начальная цена продажи - 1 800 000 (один миллион восемьсот тысяч) руб. 00 коп. без учета НДС. Сумма задатка - 50 000 (пятьдесят тысяч) руб. Шаг аукциона - 30 000 (тридцать тысяч) руб.

Основание для продажи - постановление СПИ МОСП по ИОИП УФССП России по Республике Ингушетия Гандалоева М-Б.И. от 06.02.2023 г. №1657.

Осмотр имущества по предварительной договоренности с судебным приставом исполнителем МОСП по ИОИП УФССП России по Республике Ингушетия Гандалоевым М-Б. И. по адресу: РИ, г. Магас, ул. Кулиева, 8 и (или) по тел. 8(8734) 55-19-56.

III. Общие условия:

- внести задаток на счет указанный в настоящем информационном сообщении;

- в установленном порядке подать заявку (заявление) по форме, представленной в приложении к настоящему информационному сообщению с приложением пакета документов;

Заявление на участие в аукционе должно содержать следующие сведения:

- для юридических лиц: фирменное наименование (наименование), сведения об организационно-право-

вой форме, о месте нахождения, почтовый адрес, банковские реквизиты;

- для индивидуальных предпринимателей: фамилия, имя, отчество (если имеется), паспортные данные, адрес места жительства, банковские реквизиты;

- для физических лиц: фамилия, имя, отчество (если имеется), паспортные данные, адрес места жительства, банковские реквизиты.

- В состав заявки входят следующие документы:

- для юридических лиц: заявление на участие в торгах; полученную не ранее чем за шесть месяцев до даты размещения на официальном сайте торгов извещения о проведении аукциона выписку из единого государственного реестра юридических лиц или нотариально заверенную копию такой выписки; заверенные копии учредительных документов заявителя; письменное решение соответствующего органа управления заявителя, разрешающее приобретение имущества, если это необходимо в соответствии учредительными документами; документ, подтверждающий полномочия лица на осуществление действий от имени заявителя; заявление об отсутствии решения о ликвидации заявителя - юридического лица, об отсутствии решения арбитражного суда о признании заявителя - юридического лица банкротом и об открытии конкурсного производства, об отсутствии решения о приостановлении деятельности заявителя в порядке, предусмотренном законом; документ, подтверждающий статус юридического лица (для нерезидентов РФ); декларация о соответствии требованиям п. 5 ст. 449.1 ГК РФ (в письменном виде, в свободной форме);

- для индивидуальных предпринимателей: заявление на участие в торгах; полученную не ранее чем за шесть месяцев до даты размещения на официальном сайте торгов извещения о проведении аукциона выписку из единого государственного реестра индивидуальных предпринимателей; нотариально заверенная доверенность на лицо, уполномоченное действовать от имени заявителя; заявление, об отсутствии решения арбитражного суда о признании заявителя - индивидуального предпринимателя банкротом и об открытии конкурсного производства, об отсутствии решения о приостановлении деятельности заявителя в порядке, предусмотренном законом; декларация о соответствии требованиям п. 5 ст. 449.1 ГК РФ;

- для физических лиц: заявление на участие в торгах; копия паспорта заявителя (все листы); нотариально заверенная доверенность представителя физического лица; декларация о соответствии требованиям п. 5 ст. 449.1 ГК РФ;

- для иностранных граждан и иностранных юридических лиц: заявление на участие в торгах; надлежащим образом заверенный перевод на русский язык документов о государственной регистрации юридического лица или физического лица в качестве индивидуального предпринимателя в соответствии с законодательством соответствующего государства и документов, удостоверяющих личность физического лица; нотариально заверенная доверенность представителя физического лица; декларация о соответствии требованиям п. 5 ст. 449.1 ГК РФ. Согласно п. 5 ст. 449.1 ГК РФ - в публичных торгах не могут участвовать должник, организация, на которые возложены оценка и реализация имущества должника, и работники указанных организаций, должностные лица органов государственной власти, органов местного самоуправления, чье участие в торгах может оказать влияние на условия и результаты торгов, а также члены семей соответствующих физических лиц.

- платёжное поручение с отметкой банка. Опись представленных документов.

III. Порядок внесения задатка:

2.1 Порядок внесения задатка: Заявители обязаны внести задаток в необходимом размере до окончания приема заявок.

Задаток должен быть внесен в размере, указанном в извещении по реквизитам универсальной торговой платформы ЗАО «Сбербанк-АСТ»:

ПОЛУЧАТЕЛЬ:
Наименование: ЗАО «Сбербанк-АСТ»
ИНН: 7707308480
КПП: 770701001
Расчетный счет: 40702810300020038047
БАНК ПОЛУЧАТЕЛЯ:
Наименование банка: ПАО «СБЕРБАНК РОССИИ» Г. МОСКВА
БИК: 044525225
Корреспондентский счет: 30101810400000000225
Назначение платежа: «Перечисление денежных средств в качестве задатка (ИНН плательщика), лот №__, извещение №____, НДС не облагается»

Указанное извещение является публичной офертой для заключения договора о задатке в соответствии со ст. 437 Гражданского кодекса РФ.

Денежные средства, перечисленные за участие в аукционе третьим лицом, не зачисляются.

VI. Порядок возврата и удержания задатка

3.1 Денежные средства, внесенные в качестве задатка на участие в аукционе победителем торгов, зачисляются в качестве оплаты покупной цены имущества. При неперечислении покупателем покупной цены в срок, он считается уклонившимся от заключения договора. В случае уклонения победителя аукциона от заключения договора задаток не возвращается.

Возврат задатка осуществляется универсальной торговой платформой ЗАО «Сбербанк-АСТ» в соответствии с регламентами универсальной торговой платформы ЗАО «Сбербанк-АСТ» и торговой секции «Приватизация, аренда и продажа прав», размещенными на сайте <http://utp.sberbank-ast.ru/> в разделе «Универсальная торговая площадка» и в подразделе «Информация по ТС» раздела «Продажи» - «Приватизация, аренда и продажа прав» соответственно, и иными нормативными документами универсальной торговой платформы.

V. Прочие условия:

Информация о торгах размещена на официальном сайте Российской Федерации www.torgi.gov.ru в сети интернет, на сайте www.rosim.ru.

Ознакомиться с проектом договора купли-продажи заинтересованные лица могут на сайтах <http://utp.sberbank-ast.ru/>, а также в рабочие дни с 10.00 до 16.00 по адресу организатора торгов: Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Победы, д. 3. Контактное лицо Организатора торгов: Беков Хамзат Юсупович, тел. (8732) 22-61-72.

Победитель торгов уплачивает Организатору торгов сумму покупки за вычетом ранее внесенного задатка в течение 5 рабочих дней с момента подписания обеими сторонами Протокола на счет:

Получатель: Территориальное управление Федерального агентства по управлению государственным имуществом в Республике Ингушетия - лицевой счет для учета операций со средствами, поступающими во временное распоряжение - 05141A26680;

ИНН - 0608014952; КПП - 060801001.

Расчетный счет: 03212643000000011400;

Кор/счет: 40102810345370000027;

Банк получателя: ОТДЕЛЕНИЕ - НБ РЕСПУБЛИКА ИНГУШЕТИЯ/УФК по Республике Ингушетия г. Магас; БИК: 012618001; ОКПО: 15073973; ОКТМО: 2670600001; ОГРН: 1100608000646.

В течение пяти рабочих дней с момента внесения покупной цены лицом, выигравшим публичные торги, Организатор публичных торгов заключает с ним договор купли-продажи. Этот договор и протокол о результатах публичных торгов являются основанием для внесения необходимых сведений в Единый государственный реестр недвижимости.

Договоры купли-продажи на доли в праве собственности по недвижимому имуществу подлежат нотариальному удостоверению. Расходы по нотариальному удостоверению договора несет лицо, выигравшее торги.

Право собственности на имущество переходит к покупателю в порядке, установленном законодательством РФ. Расходы по оформлению права собственности возлагаются на покупателя.

Организатор торгов оставляет за собой право снять выставленное имущество с торгов по указанию судебного пристава-исполнителя. Все вопросы, касающиеся проведения аукциона, не нашедшие отражения в настоящем извещении, регулируются в соответствии с законодательством Российской Федерации.

Согласно ст. 35 п. 3 Семейного кодекса Российской Федерации от 29.12.1995 № 223-ФЗ, ст. 26, 28 Федерального закона от 13.07.2015 № 218-ФЗ «О государственной регистрации недвижимости» победитель торгов в день подписания Договора купли-продажи, Акта приема-передачи необходимо предоставить нотариально удостоверенное согласие супруга(и).

Согласно п. 6 ст. 57 ФЗ от 16.07.1998 N 102-ФЗ (ред. от 02.08.2019) «Об ипотеке (залоге недвижимости)» Выигравшим публичные торги признается лицо, предложившее на публичных торгах наиболее высокую цену за продаваемое имущество. Это лицо и организатор публичных торгов подписывают в день их проведения протокол о результатах публичных торгов. Уклонение кого-либо из них от подписания протокола влечет последствия, предусмотренные пунктом 5 статьи 448 Гражданского кодекса Российской Федерации.



Европан чемпионате котваблар

Гаьгенаевън Мартина

ГалгГайчен спортсмена Хоаной Башира (U-23) лоамеча латарах Европа чемпионате котваблар хилар, аьнна, хоам бир «Сердало» газетига ГалгГай Республикан спортивни латара федераце зарбан болх лелабераша.

«Укх деношка йисте-ьялар лоамеча латара (U-23) Европан чемпионат. Цига котало яккхарах ГалгГай Республикан Халкъа Гуллама депутата Келаматанавън Гилане котало яккхачунна ахчан преми а елар, иштта ГалгГайчен кулгалхочун Келаматанавън Махьмуд-Таблан церага баркал оалаш дола каьхат а делар», — йоах хьабайтача хоамо.

«Тахан вай везву начІал дола, ше лаьрхІачунна тІакхувш вола спортсмен. Шийна чоага духьалотталуш волча кьхча спортсменаца латаш сий даьккхар цо ГалгГай къаман, массе оагІорахьара латарга дика кийчо яь хилар дар из», — аьлар ГалгГайчен цу лостамага йолча спорта Федераце президента Белхарой Руслана.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

В соответствии с Законом Российской Федерации от 26 июня 1992 года № 3132-1 «О статусе судей в Российской Федерации» Квалификационная коллегия судей Республики Ингушетия объявляет об открытии вакантной должности мирового судьи судебного участка № 12 Республики Ингушетия.

Заявления и документы, перечисленные в пункте 6 статьи 5 вышеуказанного закона Квалификационной коллегией судей Республики Ингушетия принимаются с «30» марта 2023 г. до 18:00 ч. «28» апреля 2023 г.

Обращаться по адресу: г. Магас, ул. К. Кулиева, д. 6, Управление Судебного департамента в Республике Ингушетия к секретарю квалификационной коллегии судей Республики Ингушетия – Джаниеву М.Б. О.

Последний день приема документов – «28» апреля 2023 года.

Заявления и документы, поступившие после указанного срока, к рассмотрению не принимаются.



Спорта лаьрхІа доазош хьаделларгда шахьаре

Султиганавън Йоакъап

хьаелларгья уж моттигаш.

Спорта лаьрхІа керда доазош хьаделларгда Илдарха-Галий тІа. Цига хургья арадегІ мукъадаккха таро хулийта, ГТО дІаяла кийчбеш йола шиь майда. Уж хургдола моттигаш а кьоастаяь укх деношка. Кирова, Промыслови яхача урамашка

«Спортговзанчан тІехье» яхача федеральни проекта гІолла дІахьош ба из болх. «Спортацара кьаьста цьха ди ма даккха» яхача тІахьехамца, тахан 100 шахьаре дІахьош ба из беркате болх.

«Цу моттигашка салаІа йиш йолаш хургва моллага

ха яьнна саг. Спортивни доазонашка эшаш мел болча кхоачамца тоаергья уж. Ара, ценача фега из гІулакх леладе ца ловш атта саг хургвац. КІалхара моттиг, лаьрхІа цу гІулакха йола кІаьда, хьамча кІийле йилла тоаергья», — йоах тхога бенача хоамо.

Цу балха кьоастаяьча моттигага хьажа баха хилар ша-

хьара да вола Осканавън Мухьмад-Башир, горсовета депутат вола Боканавън Яхья, МВД юкьарча совета доакъашхо вола Амаканавън Хьусен. Кагирхонша шоаш хержай из моттиг, дикага хеташ. Шахьара кулгалхочо яхачо, из моттиг навкъа йисте йоацаш, сов гаьна ца уллаш хила еза.

Вай мехкахо толаш хилар, Ерригроссе боксах йолча яхьашка

Гаьгенаевън Мартина

ГалгГайчен вахарчоцо борза совІат даьккхар Казане дІайихьача Ерригроссе яхьашка, аьлар «Сердало» газета корреспондентага ГалгГай Республикан бокса Федераце зарбан болх лелабераша.

«Джантиганавън Рахима даька лаьцар боксах йолча 2007-2008 шерашка баьчарна юкье хиннача яхьашка.

Спортивни яхь хетаяь яр «Динамо» 100 шу дузаш хила-

ра. Кьона 48 кг дозал дола латархо кхозза кьовсавала везаш хилар, цу тайпара цо борза совІат а даьккхар. Цу яхьашка даька лаца Джантиганавън Рахим кийчваьраш бар, тренераш Балайнавън Мурад, Леймой Мухьмад», — аьннад хьабайтача хоама тІа.

ГалгГай Республикан спорта Министерствос цу лоархІамеча коталонца из даькьалавуvc, хьалхашка латта декхар кхоачашдар а унахцІена хилар а ловш.



ГалгГайче дика болх беш я футбола ишкол

ГІазданавън Ахьмад

МагІалбикерча лаьрхІа йолча берий-ондаргий спортивни футболах йолча ишколе кийчду хургдола футбола «седкьий». Цига Јомабеннача «Ангушт» команде даька лоацараша, дукха ха йоацаш, Нижни-Новгороде дІайихьача зІамигача футболах йолча чемпионате дика толамаш даьхар.

Карарча хана кьона футболлаш Ессентуке баха кийчлуш ба.

«Тха ишколе хьаьцаш да, ялх

шергара ялхайтта шерга кхачалца ха яьнна бераш. Масаза а бехктокхаме дІахьош болча балхо дика толамаш доахит. Цу спортивни даькь тІа зІамагІа а юкьерча а класашка дешаш долча берашта, из спорт езалургїолаш болх гойта хьож тхо. Тха спортивни ишкола командаш массайолча республикан ишколашка болх беш я, цу даькье Наьсаре, Илдарха-Галий тІа, Сурхо тІа», — аьлар «Сердало» газетига республикан лаьрхІа йолча берий-ондаргий футболах йолча спортивни ишкола тренера Геласханавън Мухьмада.

